

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārds	ix
Saīsinājumi	xiii

PIRMĀ DAĻA: TUVOJOTIES KRUSTAM

1. Krusta centrālā vieta	1
<i>Krusta zīme un simbols</i>	3
<i>Jēzus redzējums</i>	10
<i>Apustuļu uzsvars</i>	18
<i>Neatlaidība par spīti opozīcijai</i>	26
2. Kāpēc Kristus mira?	33
<i>Romas kareivji un Pilāts</i>	34
<i>Jūdu tauta un tās priesteri</i>	38
<i>Nodevējs Jūda Iskariots</i>	41
<i>Viņu grēki un mūsējie</i>	45
3. Ieskatoties dziļāk.	50
<i>Sākotnējais izskaidrojums</i>	50
<i>Pēdējais Vakarēdiens augšistabā</i>	54
<i>Nāves bailes Ģetzemanes dārzā</i>	59
<i>Pamestības kļiedziens krustā</i>	65

OTRĀ DAĻA: KRUSTA BŪTĪBA

4. Piedošanas problēma	73
<i>Grēka nopietnība</i>	75
<i>Cilvēka morālā atbildība</i>	78
<i>Patiesa un nepatiesa vaina</i>	83

	<i>Dieva svētums un dusmība</i>	90
5. Gandarišana par grēku		100
	<i>Dodot gandarījumu velnam.</i>	101
	<i>Apmierinot likuma prasības</i>	103
	<i>Dodot gandarījumu Dieva godam un taisnīgumam.</i>	107
	<i>Dievs dod Sev gandarījumu.</i>	113
	<i>Dieva svētā mīlestība</i>	119
6. Dieva stāšanās mūsu vietā.		124
	<i>Upuris Vecajā Derībā</i>	125
	<i>Pashā un “grēka nešana”</i>	130
	<i>Kas ir šis aizstājējs?</i>	141
	<i>Dievs Kristū</i>	149

TREŠĀ DAĻA: KRUSTA VEIKUMS

7. Grēcinieku pestīšana		157
	<i>Samierināšana</i>	158
	<i>Izpirkšana</i>	166
	<i>Attaisnošana</i>	173
	<i>Salīdzināšana</i>	185
8. Dieva atklāsme		197
	<i>Dieva godība</i>	197
	<i>Dieva taisnīgums</i>	200
	<i>Dieva mīlestība</i>	205
	<i>“Morālās ietekmes” teorija</i>	211
	<i>Dieva gudrība un spēks</i>	219
9. Uzvara pār ļaunumu		223
	<i>Gustavs Aulens un Christus Victor</i>	224

<i>Kristus uzvara</i>	227
<i>Iedziļinoties Kristus uzvarā</i>	236
<i>Atklāsmes grāmata</i>	244

CETURTĀ DAĻA: DZĪVE SASKAŅĀ AR KRUSTU

10. Svinību draudze.	251
<i>Jaunas attiecības ar Dievu</i>	252
<i>Kristus upuris un mūsu upuris</i>	255
<i>Katoliskā kontrreformācija</i>	261
<i>Krusts un Euharistija</i>	264
11. Sevis izpratne un sevis ziedošana	272
<i>Sevis aizliegšana</i>	277
<i>Savas vērtības apstiprināšana</i>	280
<i>Sevi upurējoša mīlestība</i>	285
<i>Kalpošanas jomas</i>	289
12. Mīlot savus ienaidniekus	296
<i>Samierināšana un pārmācība</i>	296
<i>Kristīga attieksme pret ļaunumu</i>	299
<i>Valsts vara</i>	306
<i>Uzvarot ļaunu ar labu</i>	311
13. Ciešanas un godība	313
<i>Pacietīga panešana</i>	317
<i>Nobriedis svētums</i>	318
<i>Ciešanu kalpošana</i>	323
<i>Godības cerība</i>	326
<i>Ticība un Ījaba grāmata</i>	330
<i>Dieva sāpes</i>	333

Nobeigums. Krusta ietekmes izplatīšanās	343
<i>Septiņi apgalvojumi Pāvila vēstulē galatiešiem</i>	344
Bibliogrāfija	359
Svēto Rakstu rādītājs	371

PRIEKŠVĀRDS

Divdesmit gadu laikā kopš publicēšanas Džona Stota grāmata *Kristus krusts* ir nostiprinājusi savu vietu kā ievērojamākais un autoritatīvākais evaņģēliskais darbs par šo vissvarīgāko no tēmām. Iedvesmojot, izaicinot, iedrošinot un informējot daudzus lasītājus, šis darbs aizvien ir paraugs tam, kā rakstīt par lielajām tēmām. Manuprāt, tas ir Džona Stota izcilākais un labākais darbs, kas uzrakstīts viņa karjeras virsotnē, kad viņš bija sešdesmit piecus gadus vecs. Šā darba lappusēs redzam izcilā autora prātu un sirdi vairāk nekā jebkurā citā no viņa daudzajiem sacerējumiem. Ir tā, it kā viņš būtu gaidījis, līdz sajuta, ka ir gatavs rakstīt par tik lielu tēmu, tādējādi iegūstot visas savas dzīves teoloģiskās precizitātes, pastorālās gudribas un retorisko dāvanu esenci. Ja tā, tad noteikti bija vērts gaidīt.

Kāpēc šī grāmata ir tik svarīga? Tā ir nozīmīga kā tāda kristieša meistardarbs, kuru daudzi uzskata par vienu no izcilākajiem divdesmitā gadsimta kristīgajiem autoriem, runasvīriem, domātājiem un vadītājiem. Džons Stots piedzima 1921. gadā, un viņa tēvs bija sers Arnolds Stots, viens no vadošajiem Harleja ielas ārstiem, kurš bija tikpat ievērojams ar savu agnosticismu kā ar savām mediķa prasēm. Džons mācījās Regbijas skolā, kur kļuva par skolas vecāko. Kaut arī garīgi zinātkārs, viņš sākumā nespēja atrast jebkādu jēgpilnu saistību starp ticību un dzīvi. Vēlāk viņš atcerējās:

“Kā tipisks pusaudzis es par sevi sapratu divas lietas, kaut arī toreiz nespēju tās izteikt šādos vārdos. Pirmkārt, ja ir Dievs, tad es esmu no Viņa atsvešinājies. Mēģināju Viņu atrast, bet Viņš šķita tīts tādā miglā, kurai nevarēju izlauzties cauri. Otrkārt, es biju satriekts. Zināju, kāds cilvēks esmu, un arī to, kāds ilgojos būt. Starp ideālu un realitāti bija liels bezdibenis. Man bija augsti ideāli, bet vāja griba.”¹

Tomēr šim garīgajam nemieram pienāca gals, kad Džons Stots 1938. gada februārī dzirdēja Eriku Nešu sakām runu Regbijas skolas Kristīgajai biedrībai. Kā viņš atceras, “tas, kas mani pieveda

¹ Timothy Dudley-Smith, *John Stott: The Making of a Leader*, 1. sēj. (Leicester, UK/Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1999), 89. lpp.

Kristum, bija šī sakāves un atsvešinātības sajūta un pārsteidzošā vēsts, ka vēsturiskais Kristus piedāvāja piepildīt tās vajadzības, kuras es apzinājos”. Vēlāk viņš pārdomāja savu atgriešanos:

“Tajā vakarā pie savas gultas veicu ticības eksperimentu un “atvēru sirdi” Kristum. Es neredzēju zibens uzliesmojumu... ..faktiski man nebija nekāda emocionāla pārdzīvojuma. Es tikai ielīdu gultā un aizmiglu. Četras nedēļas, pat mēnešus vēlāk nebiju drošs, kas ar mani noticis. Bet, kā to skaidri atklāj tajā laikā manis rakstītā dienasgrāmata, es pamazām pieaugu skaidrākā izpratnē un drošākā pārlicībā par Jēzus Kristus pestīšanu un valdīšanu.”²

Džons Stots devās studēt Kembridžas Universitātē, gūdam augstākās izcilības sekmes modernajās valodās un, tā kā viņš gatavojās kalpošanai Anglijas baznīcā, arī teoloģijā. 1945. gadā viņš kļuva par vikāru Londonas *All Souls* baznīcā Lengempleisā, kas tagad ir cieši saistīta ar viņa vārdu un kalpošanu. Neierastā kārtā Džons Stots 1950. gadā tika iecelts par šīs baznīcas draudzes mācītāju un palika šajā amatā divdesmit piecus gadus. Šajā laikā *All Souls* kļuva par Džona Stota dinamiskās kalpošanas centru. Tā veica celmlauža darbu attiecībā uz viesu dievkalpojumiem, studentu misijām un apgrūtināšu publisko runu grafiku, kas viņu aizveda visā pasaulē.

Kas tad deva tādu enerģiju šai misijai? Kādi resursi mudināja Džonu Stotu šai kalpošanai un viņu visā atbalstīja? Šīs grāmatas lasīšana jums sniegs atbildi. Džons Stots atrada – un dod iespēju saviem lasītājiem atrast – krusta intelektuālās un garīgās bagātības, kas balsta dzīvi māceklibā, īpaši tumsības un grūtību laikos. Džona Stota rūpīgi salīdzinošā krusta nozīmes analīze mums atklāj, kā “krusts visu pārveido, sniedzot mums jaunas, pielūgsmes pilnas attiecības ar Dievu, jaunu un nosvērtu sevis izpratni, jaunu pamudinājumu nodoties misijai, jaunu mīlestību pret mūsu ienaidniekiem un jaunu drosmi ciešanās stāties pretī apmulsumam”.³ Punktu pa punktam šīs grāmatas lasītājs sapratīs, kā un kāpēc krusts ir Džona Stota ticības un kalpošanas centrā.

² Turpat, 93.–94. lpp.

³ John Stott, *The Cross of Christ* (Leicester, UK; Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1986), 11. lpp.

Taču Džons Stots uzstātu, ka grāmatas nozīmīgums ir tās tematā. Kristīgam vadītājam nav lielāka un izaicinošāka uzdevuma kā izklāstīt krusta nozīmi baznīcai un pasaulei. Džona Stota meistariġajam apskatam ir četras galvenās daļas: *Tuvojoties krustam, Krusta būtība, Krusta veikums un Dzīve saskaņā ar krustu*. Pirmā daļa piedāvā kristīgās vēstures pārskatu, pārdomājot ievērojamo veidu, kādā krusts kļūva par kristīgās ticības centrālo tēmu un galveno tēlu.

Taču daudziem lasītājiem tieši trešā un ceturtā šā darba daļa ir tā, kas atklāj Evaņģēlija būtību. Veicot drosmīgu, taču rūpīgu cilvēka stāvokļa izpēti, Džons Stots ataino nespēju izmainīt mūsu pašu stāvokli. Mēs esam grēcinieki; un kā gan šādi grēcinieki var cerēt pastāvēt svēta un taisnīga Dieva priekšā? Kā mēs varam cerēt iegūt pieeju šādam Dievam, kad šķiet, ka viss mūsu dabā stāv tam ceļā? Džona Stota atbilde ir klasiska pati par sevi un klasiska savā iedvesmotībā: bija nepieciešams dievišķs Pestītājs, kas spēja atnest Dieva pestīšanu cilvēkiem šajā stāvoklī. “Nedz Kristus viens pats kā cilvēks, nedz Tēvs viens pats kā Dievs varēja būt mūsu aizstājējs. Vienīgi Dievs Kristū, Dieva Tēva vienīgais Dēls, tapis cilvēks, varēja ieņemt mūsu vietu.”⁴ Krusts ir tā vieta, kur Dievs atnes grēcīġajai cilvēcei Savu pestīšanu un atklāsmi. Džona Stota pētījumam ir raksturīga tāda bibliskas interpretācijas skaidrība un teoloģiskas analīzes precizitāte, kuru sasniegt var cerēt vien retais. Tāpat kā pēdējos divdesmit gadus, arī pašlaik šis ir vislabākais un pārliecinošākais stāstījums par krusta nozīmi klasiskajā evaņģēliskajā izpratnē.

Šā darba pēdējā daļā ir pētītas attiecības starp krustu un kristīġo mācekliġu baznīcā un pasaulē. Mēs tiekam aicināti atmest “mūsu iedomātās tiesības iet savu ceļu” un padoties krustā sistā Kristus autoritātei.

Aizliegts sevi nozīmē izturēties pret sevi tā, kā Pēteris izturējās pret Jēzu, kad viņš To aizliedza trīs reizes. Tas ir tas pats darbības vārds (*aperneomai*). Viņš To neatzina, atteicās no Viņa, pagrieza Viņam muguru. Sevis aizliegšana nenozīmē liegt sev greznuma lietas kā, piemēram, šokolādi, kūkas, cigaretes un kokteiļus (lai gan tā

⁴ Stott, *The Cross of Christ*, 160. lpp.

var ietvert arī šīs lietas); tā ir patiesa sevis aizliegšana vai neatzīšana, atsakoties no mūsu iedomātajām tiesībām iet savu ceļu.⁵

Krustam ir jānosaka tas, kā mēs domājam un rīkojamies. Kaut arī šī grāmata pamatīgi aplūko izpirkšanas teorijas, Džons Stots pēta izpirkšanas svarīgumu tālu aiz tradicionālā horizonta, apskatot tās iespaidu uz kristīgo mācekliību, sakramentiem, ticības noslēpumiem. Džonam Stotam vislabāk padodas saiknes pētīšana starp krustu un garīgām rūpēm. Un tik labi, kā nevienam citam viņam padodas pētīt kristiešu spēju caur Kristus krustu panest savu ciešanu nastu.

Katrai grāmatai ir vājās puses, dažas saturiskas, citas gadu gaitā radušās. Piemēram, dažās vietās Džons Stots izsaka spriedumus par bibliskās pētniecības jautājumiem, kurus vajadzētu izskatīt no jauna, ņemot vērā pēdējo divdesmit gadu publikācijas šajā laukā. Ir arī tapuši jauni teoloģiskās pētniecības darbi, turpinot diskusiju par noteiktiem jautājumiem. Tomēr, ņemot vērā to, kāds, manuprāt, būtu viņa vērtējums par šo attīstību, es personīgi domāju, ka Džons Stots nejestu īpašu vajadzību pārskatīt kādu no saviem galvenajiem secinājumiem. Lai gan viņa reakcija uz dažām šīm pētnieciskajām pārbīdēm un viņa vērtējums par to nozīmi būtu noderīgs. Citādā ziņā straujās kultūras pārmaiņas kopš tā laika, kad grāmata tika uzrakstīta, iespējams, ir padarījušas grāmatas pēdējās nodaļas mazāk pārlicinošas, nekā tas bija sākotnēji. Tomēr pat pēc divdesmit gadu rituma Džona Stota vērtējuma asums ir iespaidīgs.

Šī ir grāmata, kuras studijas bagātīgi atmaksāsies. Tās turpinošā ietekme un nozīme pēc divdesmit gadiem kopš publicēšanas vedina domāt, ka tai ir visas klasikas iezīmes – vienā un vienai paaudzei sarakstīts darbs, ko pēcteči joprojām uzskata par nozīmīgu un apgaismojošu.

Elisters Makgrāts,
Oksfordas universitātes
vēsturiskās teoloģijas profesors, 2006. gada oktobris

⁵ Stott, *The Cross of Christ*, 279. lpp.

SAĪSINĀJUMI

Bībeles citāti ir ņemti no 1997. gadā izdotā revidētā 1965. gada Bībeles tulkojuma latviešu valodā (turpmāk – BLV).

Citēto Bībeles grāmatu saīsinājumi Vecā Derība

- 1. Moz. – 1. Mozus grāmata
- 2. Moz. – 2. Mozus grāmata
- 3. Moz. – 3. Mozus grāmata
- 4. Moz. – 4. Mozus grāmata
- 5. Moz. – 5. Mozus grāmata
- Joz. – Jozuas grāmata
- Soģu – Soģu grāmata
- Rt. – Rutes grāmata
- 1. Sam. – 1. Samuēla grāmata
- 2. Sam. – 2. Samuēla grāmata
- 2. Ķēn. – 2. Ķēniņu grāmata
- 1. Lku – 1. Laiku grāmata
- 2. Lku – 2. Laiku grāmata
- Neh. – Nehemijas grāmata
- Est. – Esteres grāmata
- Īj. – Ījaba grāmata
- Ps. – Psalmi
- Sal. pam. – Salamana pamācības
- Sal. māc. – Salamans mācītājs
- Jes. – Jesajas grāmata
- Jer. – Jeremijas grāmata
- Raudu dz. – Raudu dziesmas
- Ec. – Ecēhiēla grāmata
- Dan. – Daniēla grāmata
- Hoz. – Hozejas grāmata
- Am. – Amosa grāmata
- Cah. – Caharijas grāmata

Mih. – Mihas grāmata
Hab. – Habakuka grāmata
Cef. – Cefanjas grāmata
Mal. – Maleahija grāmata

Jaunā Derība

Mt. – Mateja evaņģēlijs
Mk. – Marka evaņģēlijs
Lk. – Lūkas evaņģēlijs
Jņ. – Jāņa evaņģēlijs
Ap. d. – Apustuļu darbi
Rom. – Pāvila vēstule romiešiem
1. Kor. – Pāvila 1. vēstule korintiešiem
2. Kor. – Pāvila 2. vēstule korintiešiem
Gal. – Pāvila vēstule galatiešiem
Ef. – Pāvila vēstule efeziešiem
Fil. – Pāvila vēstule filipiešiem
Kol. – Pāvila vēstule kolosiešiem
1. Tes. – Pāvila 1. vēstule tesalonīķiešiem
1. Tim. – Pāvila 1. vēstule Timotejam
2. Tim. – Pāvila 2. vēstule Timotejam
Tit. – Pāvila vēstule Titam
Filem. – Pāvila vēstule Filemonam
Ebr. – Vēstule ebrejiem
Jēk. – Jēkaba vēstule
1. Pēt. – Pētera 1. vēstule
2. Pēt. – Pētera 2. vēstule
Jūd. – Jūdas vēstule
1. Jņ. – Jāņa 1. vēstule
2. Jņ. – Jāņa 1. vēstule
Atkl. – Jāņa atklāsmes grāmata

Citi saīsinājumi

AG – William B. Arndt and F. Wilbur Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (University of Chicago Press and Cambridge University Press, 1957)

lpp. – lappuse, lappuses

LXX – Septuaginta jeb Vecās Derības tulkojums grieķu valodā
(3.–2. gs. pirms Kristus)

nod. – nodaļa

par. – paragrāfs

red. – redaktors

Red. piez. – redakcijas piezīme

sal. – salīdzināt

sēj. – sējums

sk. – skatīt

u. trpm. – un turpmāk

utt. – un tā tālāk

PIRMĀ DAĻA: TUVOJOTIES KRUSTAM

1. KRUSTA CENTRĀLĀ VIETA

Vai zināt pirmsrafaelītu brālības vadītāja Holmana Hanta gleznu *Nāves ēna*? Tajā atainota galdnieka darbnīca Nācuretē. Izgērbies līdz jostas vietai, Jēzus stāv pie koka steķiem, uz kuriem ir uzlicis zāģi. Viņš paceļ acis uz debesīm, un Viņa sejas izteiksmē atspoguļojas vai nu sāpes, vai arī ekstāze, vai abi divi. Viņš pastiepjās, paceļot abas rokas virs galvas, un vakara saules gaisma, plūzdama pa atvērtajām durvīm, met tumšu ēnu krusta formā uz sienas aiz Viņa, kur instrumentu plaukts izskatās kā horizontālais koks, pie kura Viņa rokas tiks piesistas krustā. Paši instrumenti atgādina liktenīgo āmuru un naglas.

Pa kreisi priekšplānā uz koka skaidām ceļos ir nometusies kāda sieviete, viņa ar roku atbalstās uz lādes, kurā tiek turētas magu bagātīgās dāvanas. Mēs neredzam viņas seju, jo viņa ir novērsusies. Bet mēs zinām, ka tā ir Marija. Viņa izskatās pārsteigta (vai tā tikai šķiet) par sava dēla krustam līdzīgo ēnu uz sienas.

Pirmsrafaelītiem ir sentimentālu cilvēku reputācija. Tomēr viņi bija nopietni un sirsnīgi mākslinieki, un Holmans Hants, kā viņš pats teica, bija apņēmis “cīnīties ar sava laika frivolo mākslu” jeb tās virspusējo attieksmi pret banālām tēmām. Tāpēc viņš no laiku 1870. līdz 1873. gadam pavadīja Svētajā zemē un Jeruzalemē, sēdēdams uz savas mājas jumta¹, uzgleznoja *Nāves ēnu*. Kaut arī gleznas doma ir vēsturisks izdomājums, teoloģiski tā ir patiesa. Patiesi, kopš Jēzus jaunības, pat kopš Viņa dzimšanas, krusts meta ēnu Viņa priekšā. Pats galvenais Viņa misijā bija Viņa nāve. Un baznīca to vienmēr ir atzinusi.

Iedomājieties svešinieku apmeklējam Sv. Pāvila katedrāli Londonā. Uzaudzinašs nekristīgā kultūrā, viņš tikpat kā nekā nezi-

¹ Sk. Julian Treuherz *Pre-Raphaelite Paintings* no Mančesteras Pilsētas mākslas galerijas, kur *The Shadow of Death* ir redzama.

na par kristietību. Tomēr viņš ir kas vairāk nekā tikai tūrists; viņš ir personīgi ieinteresēts un dedzīgi vēlas mācīties.

Ejot pa Flotes ielu, viņu iespaido ēkas proporciju grandiozums un viņš brīnās, ka sers Kristofers Rens būtu varējis iecerēt šādu celtni pēc Londonas Lielā ugunsgrēka 1666. gadā. Cenšoties ar acīm to visu aptvert, viņš nevar nepamanīt milzīgu zelta krustu, kas slejas virs kupola.

Viņš ieiet katedrālē un stāv tās centrālajā vietā, zem kupola. Mēģinot aptvert celtnes izmēru un formu, viņš saprot, ka tās pirmā stāva plāns, ko veido joms un transepts, ir krustveida. Viņš iet apkārt un ievēro, ka katrā sānu kapelā ir kaut kas tāds, kas viņam izskatās pēc galda, uz kura, novietots redzamā vietā, stāv krusts. Viņš dodas lejup pa kāpnēm uz kapenēm, lai apskatītu slavenu vīru, piemēram, paša sera Kristofera Rena, lorda Nelsona un Velingtonas hercoga kapa pieminekļus: uz katra ir iegravēts vai izkalts krusts.

Atgriežoties augšstāvā, viņš nolemj palikt uz dievkalpojumu, kam tūlīt jāsākas. Cilvēkam, kas ir viņam blakus, ir mazs krusts uz atloka, kundzei, kas sēž viņam otrā pusē, krusts ir uz kaklartas. Viņa skats tagad ir pievērst krāsainajai austrumu loga vitrāžai. Kaut arī no turienes, kur viņš sēž, detaļas nav skaidri redzamas, nevar nepamanīt, ka tajā ir krusts.

Pēkšņi draudze pieceļas. Ienāk koris un garīdznieki, kam pa priekšu iet kāds, kas nes procesijas krustu. Viņi dzied dziesmu. Viesis ielūkojas dievkalpojuma lapiņā, lai izlasītu dziesmas ievada vārdus:

“Mēs dziedam slavas dziesmas tam,
Vien tam, kurš mira krustā;
Jo Viņš man guvums, grēc'niekam,
Viss cits – tik pazušana.”

No tā, kas notiek pēc tam, viņš saprot, ka ir liecinieks dievkalpojumam ar Svēto Vakarēdienu un ka tas koncentrējas uz Jēzus nāvi. Jo tad, kad cilvēki viņam apkārt dodas uz priekšu pie altāra sētiņas, lai saņemtu maizi un vīnu, mācītājs uzrunā viņus, pieminot Kristus miesu un asinis. Dievkalpojums beidzas ar citu dziesmu:

“Godīb’s Kunga krusta koku,
Es uzskatu kā brīnumu;
Nācis kas ar vieglu roku,
Par tukšu saucu lepnību.

Neko lai dārgu neturu,
Vien Kristu, krustā mirušu;
Ko citi tur par dārgumu,
Dēļ Viņa labprāt atstāju.”

Kaut arī draudze tagad izklist, kāda ģimene paliek stāvam aizmugurē. Viņi ir atveduši savu bērnu uz kristībām. Pievienojoties viņiem pie kristāmtrauka, viesis redz mācītāju vispirms lejam ūdeni pār bērnu un tad novelkam krusta zīmi uz viņa pieres, sakot: “Es tev dodu krusta zīmi, lai parādītu, ka tev nav jābaidās apliecināt krustā sistā Kristus ticību.”

Svešinieks pamet katedrāli iespaidots, tomēr apmulsis. Atkārtotais uzsvars uz krusta centrālo vietu ar vārdiem un simboliem ir atstājis satriecošu iespaidu. Tomēr viņam ir radušies jautājumi. Kaut kas dzirdētajā valodā šķita pārspīlēts. Vai kristieši krusta dēļ tiešām pasauli uzskata “par neko citu kā zaudējumu” un “lepojas” vienīgi ar to, būdami gatavi tā dēļ visu “upurēt”? Vai, kopā ņemot, kristīgo ticību tiešām ir pareizi saukt par “krustā sistā Kristus ticību”? Kāds ir pamats, viņš sev jautā, šai koncentrētajai uzmanībai uz Kristus krustu?

Krusta zīme un simbols

Katrai reliģijai un ideoloģijai ir savs vizuālais simbols, kas ilustrē kādu tās vēstures vai uzskatu būtisku iezīmi. Kaut arī lotosa ziedu izmantoja senie ķīnieši, ēģiptieši un indieši, tagad tas tiek īpaši saistīts ar budismu. Lotosa riteņa formas dēļ tiek uzskatīts, ka tas attēlo vai nu dzimšanas un nāves ciklu, vai arī skaistuma un harmonijas rašanos no haosa duļķainajiem ūdeņiem. Dažkārt Budu attēlo, sēžot pilnīgi atvērta lotosa zieda tronī.

Senais jūdaisms izvairījās lietot zīmes un simbolus, baidoties pārkāpt bausli, kas aizliedz veidot tēlus. Bet modernais jūdaisms

mūsdienās izmanto tā saukto Dāvida zvaigzni jeb vairogu, heksogrammu, ko veido divu vienādsānu trijstūru apvienojums. Tā stāsta par Dieva derību ar Dāvidu, ka viņa tronis pastāvēs mūžīgi un ka no viņa celsies Mesija. Islāmu, citu monoteisko reliģiju, kas radās Tuvajos Austrumos, vismaz Rietumāzijā simbolizē pusmēness. Sākotnēji attēlojot Mēness fāzi, tas bija Bizantijas suverenitātes simbols vēl pirms musulmaņu iekarojuma.

Divdesmitā gadsimta sekulārajām ideoloģijām arī ir savas vispārēji atpazīstamas zīmes. Marksistu sirpis un āmurs, ko padomju valdība pārņēma no kāda deviņpadsmitā gadsimta beļģu zīmējuma, apzīmē strādnieku un zemnieku, rūpnīcas un tūruma savienību. No otras puses – svastikai ir aptuveni 6000 gadu veca izcelsme. Tās krusta rokas ir saliektas pulksteņrādītāja virzienā un simbolizē vai nu saules kustību debesīs, vai četru sezonu ciklu, vai arī radošuma un auglības procesu (“svasti” sanskritā nozīmē “labklājība”). Taču divdesmitā gadsimta sākumā dažas vācu grupas to pārņēma par āriešu rases simbolu. Tad to piesavinājās Hitlers un tā kļuva par nacistu rasu fanātisma simbolu.

Tāpēc kristietība ar savu vizuālo simbolu nav izņēmums. Tomēr krusts nebija tās senākā zīme. Tā kā pret kristiešiem tika vērstas neprātīgas apsūdzības un viņi tika pakļauti vajāšanām, viņiem “bija jābūt ļoti piesardzīgiem un jāizvairās no dižošanās ar savu reliģiju. Tā no krusta, kas tagad ir universāls kristietības simbols, sākumā izvairījās ne tikai tā tiešās saistības ar Kristu dēļ, bet arī tā kaunpilnās saistības ar vienkārša noziedznieka sodīšanu dēļ”.² Senākie kristīgie motīvi uz katakombu (pazemes kapenes ārpus Romas, kur vajātie kristieši, iespējams, slēpās) sienām un griestiem, šķiet, ir bijuši vai nu izvairīgie pāva (pieņemts, ka simbolizē nemirstību), baloža, atlēta uzvaru simbolizējošā palmas zara, vai arī jo sevišķi zivs zīmējumi. Tikai iesvaidītie zinātu, un neviens cits nevarētu uzminēt, ka *ichthys* (zivs) ir *Iēsous Christos Theou Huios Sōtēr* (Jēzus Kristus, Dieva Dēls, Pestītājs) akronīms. Bet zivs nepalika par kristīgo zīmi. Bez šaubām, tāpēc, ka saistība starp Jēzu un zivi bija tikai nejauša sakritība burtu izkārtojumā un tai nebija vizuālas nozīmes.

² Michael Gough, *Origins of Christian Art*, 18. lpp. Sk. arī J.H. Miller, *Cross un Crucifix; Christian World*, red. Geoffrey Barraclough; un Cyril E. Pocknee *Cross and Crucifix*.

Kaut kad vēlāk, iespējams, otrā gadsimta laikā, vajātie kristieši, šķiet, deva priekšroku tādu bibliisko tēmu attēlošanai, kā, piemēram, Noasa šķirsts, Ābrahāms nokauj aunu Īzāka vietā, Daniēls lauvu bedrē, viņa trīs draugi degošajā ceplī, Jona, ko izspļauj zivs, dažas kristības, gans nes jēru, paralītiķa izdziedināšana un Jēzus ceļ augšām Lācaru. Visas šīs tēmas simbolizēja Kristus izpirkšanu, pašas nebūdamas inkriminējošas, jo tikai mācītie būtu spējuši izskaidrot to nozīmi. Turklāt Chi-Rho monogramma (pirmie divi burti grieķu vārdam *Christos*) bija populāra kriptogramma, bieži vien attēlota kā krusts, kura priekšplānā reizēm ir jērs vai dūja.

Pastāvēja plašas iespējas izvēlēties universāli pieņemamu kristīgo emblēmu, kurai uzskatāmi būtu jāstāsta par Jēzu Kristu. Kristieši būtu varējuši izvēlēties gultiņu vai silīti, kurā Jēzus bērniņš tika ielikts, galdnieka solu, pie kura Viņš kā jauneklis strādāja Nācāretē, cildinot roku darbu, laivu, no kuras Viņš mācīja pūļus Galilejā, priekšautu, kuru Viņš bija aplicis, kad mazgāja apustuļu kājas, kas stāstītu par Viņa pazemīgās kalpošanas garu. Tad vēl bija no Jāzēpa kapa priekšas noveltais akmens, tas simbolizētu Viņa augšāmcelšanos. Citas iespējas bija, piemēram, tronis, ko savā debesu vīzijā redzēja Jānis – kā simbols dievišķajai suverenitātei, kurā Jēzus ir līdzdalīgs. Vai arī balodis – Vasarsvētku dienā no debesīm sūtītā Svētā Gara simbols. Ikkurš no šiem simboliem būtu piemērots norādei uz kādu no Tā Kunga kalpošanas aspektiem. Tomēr par simbolu kļuva vienkāršs krusts. Tā divi koki jau no senas pagātnes bija kosmisks simbols asij starp debesīm un zemi. Bet kristiešu izvēlei bija īpašs izskaidrojums. Kā galveno izpratnē par Jēzu viņi nevēlējās pieminēt nedz Viņa dzimšanu vai jaunību, nedz mācīšanu vai kalpošanu, nedz Viņa augšāmcelšanos vai valdīšanu, nedz Viņa Gara dāvanu, bet gan Viņa nāvi, Viņa krustā sišanu. Šķiet, ka krucifikss (tas ir, krusts, pie kā piestiprināta Jēzus figūra) netika izmantots agrāk par sesto gadsimtu.

Diezgan droši ir zināms, ka, sākot vismaz ar otro gadsimtu, kristieši ne tikai zīmēja, gleznoja un iegravēja krustu kā viņu ticību ilustrējošu simbolu, bet arī pārmeta krusta zīmi paši sev vai uz citiem. Viens no pirmajiem šādas prakses lieciniekiem bija Ziemeļāfrikas

jurists un teologs Tertuliāns, kura ziedu gadi bija ap 200. gadu. Viņš rakstīja:

“Pie katra nākamā soļa un kustības, pie katras izešanas un ieiešanas, kad mēs uzvelkam savas drēbes un apavus, kad mēs mazgājamies, kad mēs sēžam pie galda, kad mēs iededzam lampas, uz zviļņa, sēdvietā, visās ikdienas dzīves parastajās gaitās mēs uzvelkam uz pieres [krusta] zīmi.”³

Hipolīts, romiešu zinātnieks un prezbiteris, tam ir īpaši interesants liecinieks, jo viņš bija “atzīts reakcionārs, kas savā paaudzē atbalstīja nevis nākotni, bet pagātņi”. Viņa slavenais traktāts *Apustuliskā tradīcija* (ap 215. g.) “skaidri saka, ka tas atspoguļo tikai ritu formas un modeļus, kas *jau* ir tradicionāli, un paražas, kas *jau sen* ir iedibinātas, un ka tas ir rakstīts, apzināti protestējot pret jaunievedumiem”.⁴ Tāpēc, kad viņš apraksta noteiktas “baznīcas ceremonijas”, mēs varam būt droši, ka tās *jau* tika praktizētas paaudzi iepriekš vai vēl agrāk. Viņš piemin, ka bīskaps lieto krusta zīmi, kad svaida kandidāta pieri konfirmācijā, un viņš to iesaka lietot privātās lūgšanās: “..līdzinieties Viņam (Kristum) vienmēr, patiesi apzīmējot savu pieri: jo tā ir Viņa ciešanu zīme.” Tas ir arī, viņš piebilst, aizsardzībai pret ļaunu: “Kad tiek atkārtoti, vienmēr godbijīgi apzīmējiet savu pieri ar krusta zīmi. Jo šī ciešanu zīme tiek rādīta un padarīta redzama pret velnu, ja tu to dari ticībā; nevis lai cilvēki tevi redzētu, bet lai tu ar savu atziņu to noliktu priekšā kā vairogu.”⁵

Mums nav iemesla atmest šo paražu kā māņticību. Vismaz sākotnēji krusta zīme bija domāta, lai identificētu un patiesi svētītu katru rīcību kā Kristum piederību.

Trešā gadsimta vidū, kad cits ziemeļafrikānis – Kipriāns – bija Kartāgas bīskaps, imperators Decijs (250–251) uzsāka šausmīgas vajāšanas, kuru laikā tūkstošiem kristiešu drīzāk mira, nevis upurēja viņa vārdam. Nobažījies par to, kā stiprināt savu ļaužu morāli un iedrošināt viņus drīzāk pieņemt martiriju nekā kompromitēt kristīgo ticību, Kipriāns tiem atgādināja par krusta ceremoniju: “..ņem-

³ Tertullian, *De Corona*, III nod., 94. lpp.

⁴ Gregory Dix (ed.), *Apostolic Tradition of St. Hippolytus*, xi lpp.

⁵ Turpat, 68.–69. lpp.

sim arī mūsu galvas aizsardzībai pestīšanas bruņucepuri.., ka mūsu piere tiktu nocietināta tā, lai pasargātu Dieva zīmi.”⁶ Uzticīgos, kas panesa cietumu un riskēja tikt sodīti ar nāvi, Kipriāns slavēja šādiem vārdiem: “Jūsu pieres, svētītas ar Dieva zīmogu.., ir saglabājušas sevi kronim, ko dos Tas Kungs.”⁷

Ričards Hūkers, sešpadsmitā gadsimta anglikāņu teologs un Tempļa meistars (t. i., Tieslietu skolas dekāns) Londonā, atzinīgi novērtēja faktu, ka agrīnās baznīcas tēvi, spītējot pagānu smiešanai par Kristus ciešanām, “drīzāk izvēlējās krusta zīmi (proti, kristībā), nevis kādu citu ārēju zīmi, pēc kuras pasaule visvieglāk varētu atšķirt, kas viņi ir”.⁸ Viņš apzinājās puritāņu atklātos iebildumus. “Krusta mešanu un līdzīgus pāvestības elementus,” viņi sacīja, “ko Dieva baznīca apustuļu laikos nepazīna”, nevajadzētu lietot, jo cilvēciskus izdomājumus nevajadzētu pievienot dievišķiem iestādījumiem. Un vienmēr pastāvēja briesmas, ka tos varētu māņticībā ļaunprātīgi izmantot. Tāpēc ķēniņš Hiskija sadragāja vara čūsku, un tāpat arī jātiek atmetai krusta mešanai. Tomēr Hūkers palika pie sava. “Adiaforās lietās”, kas nav nesavienojamas ar Rakstiem, kristieši bija brīvi. Turklāt krusta zīmei bija pozitīvs pielietojums: tas ir “mums par pamācību.. lepoties ar kalpošanu Jēzum Kristum, nevis nokārt galvas tādēļ, ka mēs no tā kaunētos, kaut arī tas sagādā mums kaunu un negodu no šīs samaitātās pasaules rokām”.⁹

Tas bija Konstantīns (pirmais imperators, kas atklāti atzina, ka ir kristietis), kurš deva papildu stimulu krusta simbola lietošanai. Jo (saskaņā ar Eisebiju) pirms kaujas pie Milvijas tilta, kas atnesa viņam augstāko varu rietumos (312.–313. g.), viņš redzēja gaismas krustu debesīs līdz ar vārdiem *in hoc signo vinces* (“ar šo zīmi uzvarēsi”). Viņš nekavējoties pieņēma to par savu emblēmu un lika to par ģerboni savas armijas karogos.

Lai ko mēs domātu par Konstantīnu un par “kristietības” attīstību pēc Konstantīna, vismaz baznīca ir uzticīgi saglabājusi krustu kā tās centrālo simbolu. Dažu baznīcu tradīcijās kristību kandidāts jo-

⁶ Cyprian, *Ad Thibaritanos* IX.

⁷ Cyprian, *De Lapsis* 2.

⁸ Richard Hooker, *Ecclesiastical Polity*, V grāmata, lxxv.20. nod., *Of the Cross in Baptism*.

⁹ Turpat, V grāmata, lxxv.6. nod.

projām tiek apzīmēts ar krusta zīmi un kristieša radnieki, ja tas pēc savas nāves tiek apglabāts, nevis kremēts, uzstādīs krustu uz viņa kapa. Tā no kristieša dzimšanas līdz nāvei baznīca mēģina viņu identificēt un pasargāt ar krustu.

Tas, ka kristieši izvēlējās krustu par savas ticības simbolu, ir vēl jo vairāk pārsteidzoši, ja atceramies šausmas, ar kādām krustā sišana tika uzlūkota antīkajā pasaulē. Mēs varam saprast, kāpēc Pāvila “vēsts par krustu” daudziem viņa klausītājiem bija “ģeķība”, pat ārprāts (1. Kor. 1:18, 23). Kā gan saprātīgs cilvēks varētu pielūgt mirušu cilvēku, kas ticis taisnīgi notiesāts kā noziedznieks un ticis pakļauts vispazemojošākajam soda veidam? Nāves, nozieguma un kauna kombinācija nolika viņu ārpus cienīguma un, vēl jo vairāk, pielūgsmes robežām.¹⁰

Šķiet, ka krustā sišanu izgudroja “barbari” pirms pašreizējās pasaules rašanās; no viņiem to pārņēma gan grieķi, gan romieši. Iespējams, ka tā ir pats nežēlīgākais soda veids, jo tā apzināti novilcināja nāvi, līdz tika radītas maksimālas mokas. Pirms nomirt, upuris varēja ciest dienām ilgi. Kad romieši to pārņēma, viņi to piemēroja noziedzniekiem, kurus atzina par vainīgiem slepkavībā, dumpī vai bruņotā laupīšanā, paredzot, ka tie bija vergi, ārzemnieki vai citi nenozīmīgi cilvēki. Tādēļ jūdi bija sašutuši, kad romiešu ģenerālis Vars sita krustā 2000 viņu tautiešu 4. gadā pirms Kristus un kad Jeruzalemes aplenkuma laikā ģenerālis Tits sita krustā tik daudz pilsetas bēgļu, ka nevarēja atrast nedz “vietu.. krustiem, nedz krustus ķermeņiem”.¹¹

Romas pilsoņi bija atbrīvoti no krustā sišanas, izņemot galējus nodevības gadījumus. Cicerons vienā no savām runām to nosodīja kā *crudelissimum taeterrimumque supplicium*, “visnežēlīgāko un pretīgāko sodu”.¹² Nedaudz vēlāk viņš paziņoja: “Sasiet Romas pilsoņi ir noziegums, pērt viņu ir kaut kas pretīgs, nonāvēt viņu ir gandrīz slepkavošana; sist viņu krustā ir – kas? Nav piemērota vārda, kas spētu aprakstīt tik šausmīgu rīcību.”¹³ 63. gadā pirms Kristus,

¹⁰ Sk. īpaši 1.–10. lpp. Martin Hengel, *Crucifixion*, kā oriģinālais nosaukums bija *Mors turpissima crucis* (pilnīgi zemiskā krusta nāve), izteiciens, kuru pirmais lietoja Origēns.

¹¹ Sk. Jozefa aprakstus *Antiquities* xvii.10.10 un *Jewish War* V.xi.1.

¹² Cicero, *Against Verres* II.v.64, 165. par.

¹³ Turpat, II.v.66, 170. par.

aizstāvēt paveco senatoru Gaju Rabiriju, ko apsūdzēja slepkavībā, Cicerons izteicās vēl skaidrāk: “Pašam vārdam “krusts” vajadzētu būt tālu prom ne tikai no Romas pilsoņa personas, bet arī no viņa domām, viņa acīm un viņa ausīm. Jo tā nav tikai faktiska šo lietu sastopamība (proti, krustā sišanas procedūra) vai to paciešana, bet nosliece uz tām, to sagaidīšana, patiesi, to pieminēšana, kas ir Romas pilsoņa un brīva cilvēka necienīga.”¹⁴

Romieši uzlūkoja krustā sišanu ar šausmām, un to pašu darīja arī jūdi, tikai cita iemesla dēļ. Viņi nenošķīra “krustu” un “koku” un tādējādi – pakāršanu un krustā sišanu. Tāpēc viņi automātiski attiecināja uz krustā sistiem noziedzniekiem šausmīgos bauslības vārdus, ka ikkatrs, kas karājas pie koka, ir Dieva nolādēts (5. Moz. 21:23). Viņi nevarēja noticēt, ka Dieva Mesija nomirs zem Dieva lāsta, uzkārts pie koka. Kā to izteica jūds Trifons kristiešu apoloģētam Justīnam, kas viņu iesaistīja dialogā: “Es esmu ārkārtīgi neticīgs šajā jautājumā.”¹⁵

Tad nu neatkarīgi no tā, vai kristietības agrīnie ienaidnieki bija cēlušies no romiešiem, jūdiem vai abiem, tie nepalaida garām iespēju izsmiet apgalvojumu, ka Dieva svaidītais cilvēku Pestītājs beidza dzīvi pie krusta. Šī ideja bija neprātīga. To labi ilustrē kāds otrā gadsimta grafi, ko atrada Palatīna kalnā Romā uz kādas mājas sienas, kura, kā uzskata daži zinātnieki, tika izmantota par skolu impērijas pāziem. Tas ir pirmais krustā sišanas zīmējums, kas ir saglabājies, un tā ir karikatūra. Primitīvais zīmējums attēlo krustā piekārtu cilvēku ar ēzeļa galvu. Kreisajā pusē stāv cits cilvēks ar pielūgsmē paceltu roku. Apakšā ir nevienmērīgi uzkrīcelēti vārdi ALEXAMENOS CEBETE (proti, *sebeta*) THEON, “Aleksamens pielūdz Dievu”. Šī karikatūra tagad atrodas Kirhera muzejā Romā. Lai kāda arī būtu izcelsme apsūdzībai ēzeļa pielūgšanā (ko piedēvēja gan jūdiem, gan kristiešiem), tā bija ideja par krustā sista cilvēka pielūgsmi, ko uzskatīja par izsmejamu. Tāda paša nicinājuma nots ir atrodama arī otrā gadsimta pagāņu satīriķa Samosatas Lukiāna darbā *Peregrina aiziešana* (izdomāts jaunpievērstais kristietībai, kuru viņš attēlo kā

¹⁴ Cicero, *In Defence of Rabirius* V.16, 467. lpp.

¹⁵ Justin Martyr, *Dialogue with Trypho a Jew*, lxxxix nod.

blēdi) – viņš izsmej kristiešus, kas “pielūdz to krustā sisto sofistu un dzīvo zem viņa likumiem”.

Jēzus redzējums

Faktam, ka krusts kļuva par kristīgo simbolu un kristieši, spītējot izsmieklam, atsacījās to atmest par labu kaut kam ne tik piedauzīgam, var būt tikai viens izskaidrojums. Proti, doma par krusta centrālo nozīmi bija paša Jēzus prātā. Būdami lojāli pret Jēzu, Viņa sekotāji ar ietiepīgu apņēmību palika uzticīgi krustam. Kāda tad ir liecība tam, ka krusts bija paša Jēzus redzējuma centrā?

Vienīgais mums dotais ieskats Jēzus domu gaitā ir stāsts par to, kā divpadsmit gadu vecumā Viņš tika paņemts līdz uz Jeruzalemi Pashā svētkos un tad kļūdas dēļ tur atstāts. Kad vecāki Viņu atrada templī, sēžam starp mācītājiem, tos klausoties un izjautājot, viņi To norāja. Viņi teica, ka ar sāpēm Viņu meklējuši. “Kam jūs esat Mani meklējuši?” Viņš atbildēja nevainīgā pārsteigumā. “Vai nezinājāt, ka Man jādarbojas Sava Tēva lietās?” (Lk. 2:41–50). Lūka atstāsta šo notikumu mokoši skopi, neatklādams visas detaļas. Tādēļ mums ir jāuzmanās, lai neizlasām šajā stāstā vairāk, nekā tas pats to pieļauj. Tomēr tik daudz mēs varam apgalvot, ka divpadsmit gadu vecumā Jēzus runāja par Dievu kā par Savu Tēvu un arī juta iekšēju tieksmi darboties Sava Tēva lietās. Viņš zināja, ka Viņam ir misija. Viņa Tēvs To bija sūtījis pasaulē ar nodomu. Šī misija Viņam bija jāizpilda, šis nodoms – jāpiepilda. Kāds tas bija, pakāpeniski atklājas evaņģēliju stāstos.

Evaņģēlisti dod mājienu, ka Jēzus kristība un kārdināšana bija divi notikumi, kuros Viņš taisījās iet drīzāk Dieva, nevis velna ceļu, drīzāk ciešanu un nāves, nevis popularitātes un atzišanas ceļu. Tomēr Marks (kā arī Matejs un Lūka) precīzi norāda kādu vēlāku notikumu, kur Jēzus to sāka mācīt skaidri. Tas bija pavērsiena punkts Viņa publiskajā kalpošanā. Devies ar Saviem apustuļiem uz ziemeļu apgabalu garām Filipa Cēzarejai Hermona kalna pakājē, Viņš tiem uzdeva tiešu jautājumu – ko tie saka Viņu esam? Kad Pēterim izspruka, ka Viņš ir Dieva Mesija, Jēzus nekavējoties “tiem stipri piekodināja, lai nevienam par Viņu neko nesaka” (Mk. 8:29–30). Šī pavēle atbil-

da ar Viņa iepriekšējiem norādījumiem saglabāt tā saukto “Mesijas noslēpumu”. Tomēr tagad notika kaut kas jauns: Jēzus sāka tos mācīt, ka Cilvēka Dēlam daudz būs ciest un vecaju un augsto priesteru, un Rakstu mācītāju atmetam tapt, un tapt nokautam un pēc trim dienām augšāmcelties. Un Viņš runāja šo vārdu pilnīgi atklāti (Mk. 8:31–32).

“Pilnīgi atklāti” ir tulkojums vārdam *parrēsia*, kas nozīmē “ar vārda brīvību” vai “atklāti”. Tam nebija jābūt nekādam noslēpumam. Fakts, ka Viņš ir Mesija, bija noslēpums, jo Viņa mesiāniskums bija ticis pārprasts. Tautas gaidītais Mesija bija revolucionārs politisks līderis. Jānis mums stāsta, ka Jēzus popularitātes smailē Galilejā, kad Viņš bija paēdinājis piecus tūkstošus, pūļi taisījās “nākt, lai Viņu ar varu ņemtu un celtu par ķēniņu” (Jņ. 6:15). Taču tagad, kad apustuļi bija skaidri atzinuši un apliecinājuši Viņa identitāti, Viņš varēja atklāti izskaidrot Sava mesiāniskuma dabu. Pēteris Viņu apsauca, izbijies par likteni, ko Jēzus Sev bija paredzējis. Bet Jēzus spēcīgiem vārdiem Pēteri norāja. Tas pats apustulis, kurš, apliecinot Jēzu par dievišķo Mesiju, bija saņēmis atklāsmi no Tēva (Mt. 16:17), bija velna pievilts, lai noliegtu krusta nepieciešamību. “Atkāpies no Manis, sātan!” Jēzus kaismīgi sacīja, droši vien pārsteidzot Savus klausītājus. “Jo tu nedomā pēc Dieva, bet pēc cilvēku prāta.”¹⁶

Šo notikumu parasti dēvē par pirmo ciešanu paredzējumu. Bija garāmejošas norādes iepriekš (piem., Mk. 2:19–20), bet šis paredzējums bija nepārprotams. Otrs tika izteikts nedaudz vēlāk, kad Jēzus inkognito devās cauri Galilejai. Viņš teica divpadsmit apustuļiem:

“Cilvēka Dēlu nodos cilvēku rokās, un tie Viņu nokauss, un nokauts Viņš pēc trim dienām celsies augšām” (Mk. 9:31).

Marks saka, ka mācekļi nesaprata, ko Viņš domā, un baidījās Viņam jautāt. Matejs piebilst, ka “viņi ļoti noskuma” (Mk. 9:30–32; Mt. 17:22–23). Tas, iespējams, pēc Lūkas teiktā, bija laiks, kad Jēzus “grieza Savu vaigu, lai ietu uz Jeruzalemi” (Lk. 9:51). Viņš bija apņēmības pilns piepildīt to, kas par Viņu bija rakstīts.

¹⁶ Mk. 8:31 u. trpm.; Mt. 16:21 u. trpm.; Lk. 9:22 u. trpm.

Trešo “ciešanu paredzējumu” Jēzus izteica, kad viņi devās uz svēto pilsētu. Marks to sāk, spilgti aprakstot, kādu godbijību Tā Kunga apņēmība viņos iedvesa:

“Bet tie bija ceļā, iedami augšup uz Jeruzalemi. Un Jēzus gāja viņiem pa priekšu, un tie iztrūcinājās un bailēs Viņam sekoja. Un Viņš ņēma pie Sevis tos divpadsmit un sāka uz tiem runāt, kas Viņam notikšot: “Redzi, mēs ejam uz Jeruzalemi, un Cilvēka Dēlu nodos augstajiem priesteriem un rakstu mācītājiem, un tie Viņu notiesās uz nāvi un Viņu nodos pagāniem. Un tie Viņu apmēdīs un apsplaudīs un To šaustīs un nonāvēs; un Viņš pēc trim dienām celsies augšām.””

Lūka pievieno Jēzus komentāru: “..lai piepildītos viss, ko pravieši rakstījuši par Cilvēka Dēlu.”¹⁷

Šī trīskāršā ciešanu paredzējuma atkārtošana piešķir Marka stāstam svinīguma noskaņu. Tāpat, kā Jēzus apzināti sagatavoja divpadsmit apustuļus, šādi arī Marks apzināti sagatavo lasītājus šausmīgajiem nākotnes notikumiem. Saliekot kopā trīs paredzējumus, visiespaidīgākais uzsvars ir nevis uz to, ka Jēzu nodos, noraidīs un nosodīs Viņa paša tautieši un viņu vadītāji, nedz arī uz to, ka tie Viņu nodos pagāniem, kas Viņu vispirms apsmies un tad nonāvēs, nedz arī uz to, ka Viņš pēc trim dienām celsies augšām no nāves. Uzsvars nav pat uz to, ka Jēzus katru reizi Sevi sauc par Cilvēka Dēlu (debesu tēls, ko Daniēls redzēja vīzijā nākam debesu mākoņos un kam tika dota vara, godība un suverēna vara, un ko pielūdza tautas), un tomēr paradoksāli saka, ka, būdams Cilvēka Dēls, Viņš cietīs un mirs, tā ar drosmīgu oriģinalitāti savienojot divas Vecās Derības mesianiskās personas – cietēju kalpu no Jesajas grāmatas 53. nodaļas un valdošo Cilvēka Dēlu no Daniēla grāmatas 7. nodaļas. Vēl iespaidīgāka ir Viņa noteiktība, ko Viņš izteica un ilustrēja ar piemēru. Viņam jācieš, jātiek nodotam un jāmirst, Viņš teica. Tā Viņš grieza Savu vaigu uz Jeruzalemi un devās ceļā pa priekšu tiem divpadsmit. Pētera noliedzošo komentāru Viņš uzreiz atzina par sātānisku un tālab tūdaļ noraidīja.

¹⁷ Mk. 10:32–34; sal. ar Mt. 20:17–19; Lk. 18:31–34.

Kaut arī šie trīs paredzējumi līdzīgās struktūras un lietoto vārdu dēļ veido acīmredzamu trio, evaņģēlijos ir pierakstīti vēl vismaz astoņi gadījumi, kad Jēzus netieši norādīja uz Savu nāvi. Nākot no kalna, kurā Viņš tika apskaidrots, Viņš brīdināja, ka cietis no Savu ienaidnieku rokas, gluži kā Jānis Kristītājs bija cietis,¹⁸ un, atbildot uz nedzirdēti savtīgo Jēkaba un Jāņa prasību pēc labākajām vietām valstībā, Viņš teica, ka nav nācis, lai Viņam kalpotu, bet lai Viņš pats kalpotu un “Savu dzīvību atdotu par atpirkšanas maksu par daudziem”.¹⁹ Atlikušās sešas norādes tika dotas Viņa dzīves pēdējā nedēļā, krīzei tuvojoties. Viņš redzēja Savu nāvi kā kulmināciju tam, ka jūdi gadsimtiem ilgi bija noraidījuši Dieva vēsti, un paredzēja, ka Dieva sods darīs galu jūdu tautas privilēģētajam stāvoklim.²⁰ Tad otrdien, pieminot Pashā, Viņš teica, ka Viņu nodos, lai sistu krustā; Betānijas mājā Viņš aprakstīja smaržu eļļas izliešanu pār Viņa galvu kā Viņa svaidīšanu bērēm; augšistabā Viņš apgalvoja, ka Cilvēka Dēls aizies tā, kā par Viņu ir rakstīts, un deva viņiem maizi un vīnu kā Savas miesas un asiņu zīmi, tādējādi paredzot Savu nāvi un prasot tās pieminēšanu. Beidzot, Ģetzemanes dārzā Viņš atteicās no eņģeļu un cilvēku aizstāvības, jo “..kā tad raksti lai piepildītos? Jo tam tā būs notikt”.²¹ Tādējādi sinoptiskie evaņģēlisti sniedz kopēju liecību faktam, ka Jēzus iepriekš skaidri zināja un atkārtoti paredzēja Savu gaidāmo nāvi.

Jānis izlaiž šos precīzos paredzējumus. Tomēr viņš liecina par šo brīnumu, septiņas reizes pieminot Jēzus “stundu” (parasti *hōra*, bet vienreiz *kairos* – “laiks”). Tā bija Viņa likteņa stunda, kad Viņš pametīs pasauli un atgriezīsies pie Tēva. Turklāt Viņa stunda bija Tēva rokās tā, ka sākumā tā “vēl nebija” nākusi, kaut arī beigās Viņš varēja pārlicinoši sacīt, ka “tā stunda ir pienākusi”.

Kad Jēzus teica Savai mātei kāzās Kānā, kad viņš bija beidzies, un Viņa brāļiem, kad tie gribēja, lai Viņš ietu uz Jeruzalemi un Sevi

¹⁸ Mt. 17:9–13; Mk. 9:9–13; sal. ar Lk. 9:44.

¹⁹ Mk. 10:35–45; Mt. 20:20–28.

²⁰ Mk. 12:1–12; sal. ar Mt. 21:33–46; Lk. 20:9–19.

²¹ Izteikumu Pashā sk. Mt. 26:2; “bēru” atsaucis – Mk. 4:3–9 un sal. ar Mt. 26:6–13; “vai!” Jūdam – Mk. 14:10 u. trpm. un sal. Mt. 26:14 u. trpm. un Lk. 22:22; Vakarēdiena iestādīšana – Mk. 14:22–25 un sal. ar Mt. 26:26–29, Lk. 22:14–20 un 1. Kor. 11:23–26; arests – Mt. 26:47–56 un sal. ar Mk. 14:43–50, Lk. 22:47–53 un Jņ. 18:1–11.

publiski reklamētu, “Mans laiks vēl nav pilns”, pašu vārdu burtiskā nozīme bija skaidra. Taču Jānis vēlējās, lai viņa lasītāji pamanītu dziļāko nozīmi, kaut arī Jēzus māte un brāļi to nepamanīja.²² Jānis turpina dalīties šajā noslēpumā ar saviem lasītājiem un to izmanto, lai paskaidrotu, kāpēc acīmredzami zaimojošo izteikumu dēļ Jēzus netika arestēts. “Tad tie gribēja Viņu gūstīt,” viņš saka, “tomēr neviens savas rokas pie Viņa nepielika, jo Viņa stunda vēl nebija nākusi.”²³ Tikai tad, kad Jēzus ir sasniedzis Jeruzalemi pēdējo reizi, Jānis sniedz skaidru norādi. Kad daži grieķi lūdza, vai varētu Viņu satikt, Viņš vispirms teica: “Ir pienākusi stunda, kad Cilvēka Dēls top pagodināts.” Un tad, pēc skaidriem izteikumiem par Savu nāvi, Viņš turpināja: “Tagad Man dvēsele ir satriekta; ko lai Es saku? Tēvs, izpestī Mani no šīs stundas? Bet tāpēc jau Es šinī stundā esmu nācis. Tēvs, pagodini Savu Vārdu!”²⁴ Tad augšistabā Viņš divreiz deva pēdējās norādes, ka Viņam ir pienācis laiks pamest pasauli un tikt pagodinātam.²⁵

Lai cik nepārlicinoši mums šķistu agrākie mājieni uz Viņa “stundu” vai “laiku”, mēs nevaram šaubīties par pēdējām trim norādēm. Jo Jēzus Savu “stundu” īpaši nodēvēja par Viņa “pagodināšanas” laiku, kas (kā mēs redzēsim vēlāk) sākās ar Viņa nāvi, un piebilda, ka Viņš nevar lūgt, lai Viņu no tās atbrīvo tāpēc, ka tas bija iemesls, kādēļ Viņš bija nācis pasaulē. Patiesi, diez vai ir nejaus Jāņa pierakstītais paradokss, ka stunda, kuras dēļ Viņš ir nācis pasaulē, bija stunda, kurā Viņš to pameta. Marks padara lietas vēl skaidrākas, identificējot Viņa “stundu” ar Viņa “kausu”.²⁶

Ko mēs varam pamatoti sacīt par to, ko Jēzus domāja par Savu nāvi, balstoties evaņģēliju autoru sagādātajās liecībās? Bez šaubām, Viņš zināja, ka to piedzīvos – nevis tai nozīmē, kā mēs visi zinām, ka mums kādu dienu būs jāmirst, bet tai nozīmē, ka Viņš piedzīvos vardarbīgu, priekšlaicīgu, taču mērķtiecīgu nāvi. Vēl vairāk, Viņš sniedz trīs savstarpēji saistītus iemeslus tās neizbēgamībai.

²² Jņ. 2:4; 7:8.

²³ Jņ. 7:25 u. trpm., īpaši 30. pants, un 8:12 u. trpm., īpaši 20. pants.

²⁴ Jņ. 12:20–28.

²⁵ Jņ. 13:1; 17:1.

²⁶ Jņ. 12:27; 13:1; Mk. 14:35. Sal. ar Mt. 26:18.

Pirmkārt, Viņš zināja, ka mirs jūdu tautas vadītāju naidīguma dēļ. Šķiet, ka šis naidīgums Viņa publiskās kalpošanas gaitā radās jau diezgan agri. Viņa attieksme pret bauslību kopumā un sevišķi pret sabbatu viņus sanikvoja. Kad Viņš uzstāja, lai cilvēks, kuram bija nokaltusi roka, tiktu izdziedināts sabbatā sinagogā, Marks mums stāsta, ka “farizeji, izgājuši ārā, apspriedās tūdaļ ar Hēroda piekritējiem par Viņu, kā Viņu nomaitāt” (Mk. 3:6). Jēzus to apzinājās. Viņš arī ļoti labi zināja Vecās Derības stāstus par uzticamu praviešu vajāšanām.²⁷ Kaut arī Viņš apzinājās, ka ir kas vairāk nekā pravietis, Viņš arī apzinājās, ka nav nekas mazāks, un tādēļ var sagaidīt līdzīgu izturēšanos. Viņš apdraudēja vadītāju stāvokli un aizspriedumus. Pēc Lūkas vārdiem, kad Jēzus bija nolasījis un izskaidrojis lasījumu no Jesajas 61. nodaļas Nācaretes sinagogā, kur Viņš šķietami mācīja, ka Dievs dod priekšroku pagāniem, “visi sinagogā tapa dusmu pilni un cēlās un izdzina Viņu no pilsētas ārā līdz kalna malai, uz kura pilsēta bija celta, lai nogāztu to zemē”. Lūka piebilst, ka “Viņš, caur viņu vidu iedams, aizgāja” (Lk. 4:16–30).

Otrkārt, Viņš zināja, ka mirs, jo tā par Mesiju stāvēja rakstīts Rakstos. “Cilvēka Dēls gan aiziet tā, kā par Viņu ir rakstīts” (Mk. 14:21). Patiesi, atsaucoties uz Vecās Derības pravietisko liecību, Viņš sliecās saistīt Mesijas nāvi un augšāmcelšanos, ciešanas un godību. Jo Raksti mācīja abus. Un Tas Kungs joprojām uz to uzstāja arī pēc augšāmcelšanās. Viņš teica mācekļiem ceļā uz Emavu: “Vai Kristum tā nebija jācieš un jāieiet Savā godībā?” Un, “iesākdams no Mozus un visiem praviešiem, Viņš tiem izskaidroja visus rakstus, kas par Viņu rakstīti” (Lk. 24:25–27; sal. ar 44–47).

Mēs ļoti gribētu būt bijuši klāt šim izskaidrojumam par Kristu visos Rakstos. Jo faktiskais atpazīstamo vietu skaits, ko Viņš citēja no Vecās Derības attiecībā uz krustu un augšāmcelšanos, nav liels. Viņš paredzēja apustuļu atkrišanu, citējot no Caharijas, ka tad, kad gans tiks sist, avis tiks izklidinātas.²⁸

Viņš pabeidza līdzību par ļaunajiem vīnadārza strādniekiem ar iespaidīgu norādi uz akmeni, ko nama cēlāji atmeta, bet kurš pēc

²⁷ Joachim Jeremias izklāsta šo argumentu *Central Message*, 41. lpp.

²⁸ Cah. 13:7; Mt. 26:31; Mk. 14:27.

tam kļuva par celtnes stūra akmeni.²⁹ Un, karājoties pie krusta, trīs no tā sauktajiem “septiņiem vārdiem” bija tieši citāti no Rakstiem: “Mans Dievs, Mans Dievs, kāpēc Tu esi Mani atstājis?” ir no Ps. 22:1, “Man slāpst” – no Ps. 69:21 un “Tēvs, Tavās rokās Es nododu Savu garu” – no Ps. 31:5. Visi šie trīs psalmi apraksta nevainīga upura dziļās mokas, kurš cieš gan fiziski, gan garīgi no Savu ienaidnieku rokas, bet tajā pašā laikā paliek uzticīgs Dievam. Kaut arī, protams, tie tika rakstīti, lai izteiktu paša psalmista ciešanas, tomēr Jēzus Sevi un Savas ciešanas acīmredzot redzēja kā šo psalmu galīgo piepildījumu.

Taču, šķiet, tieši no Jesajas grāmatas 53. nodaļas Jēzus ieguva visskaidrāko paredzējumu ne tikai par Savām ciešanām, bet arī Savai gaidāmajai godībai. Jo tur Jahves kalps vispirms tiek rādīts kā nicināts sāpju vīrs, no kura ļaudis vairījās un kurš pazina ciešanas (3. pants), kuram Tas Kungs uzkrāva mūsu grēkus tā, ka “Viņš bija ievainots mūsu pārkāpumu dēļ un mūsu grēku dēļ satriekts” (5.–6. pants), un tad, 52. un 53. nodaļas beigās, Viņš tiek uzcelts, paaugstināts un ļoti pagodināts (52:13) un saņem Viņa daļu starp lielajiem (53:12), tā iznākumā Viņš “radīs izbrīnu daudzās tautās” (52:15) un “palīdzēs daudziem iegūt taisnību” (53:11). Vienīgais tiešais citāts, kas pierakstīts no Jēzus lūpām, ir no 12. panta, ka Viņš “tika pieskaitīts ļaundariem”. “Jo Es jums saku: pie Manis jāpiepildās tam, kas rakstīts,” Viņš teica (Lk. 22:37). Tomēr, kad Viņš, tieši necitējot, paziņoja, ka Viņam “daudz būs ciest” un ka Viņš “nav nācis, lai Viņam kalpotu, bet lai pats kalpotu un Savu dzīvību atdotu par atpiršanas maksu par daudziem” (Mk. 8:31; 10:45), šī ciešanu, kalpošanas un nāves kombinācija citu pestīšanas labad tieši norāda uz Jesajas 53. nodaļu. Turklāt Pāvils, Pēteris, Matejs, Lūka un Jānis – raženākie Jaunās Derības grāmatu autori – kopā norāda uz astoņiem no šīs nodaļas divpadsmit pantiem. Kāda izcelsme bija viņu pārliecīnātajai, detalizētajai Jesajas 53. nodaļas attiecināšanai uz Jēzu? Viņi būs to guvuši no Viņa paša lūpām. Tieši no šīs nodaļas vairāk nekā no kādas citas Viņš mācījās, ka Mesijas aicinājums ir ciest un mirt par cilvēka grēku un tā tikt pagodinātam.

Taču hierarhijas opozīcija un Rakstu pravietojumi paši par sevi neizskaidro Jēzus nāves nenovēršamību. Trešais un pats svarīgākais

²⁹ Ps. 118:22; Mt. 21:42; Mk. 12:10–11; Lk. 20:17. Sal. ar Ap. d. 4:11; 1. Pēt. 2:7.

iemesls, kādēļ Viņš zināja, ka mirs, bija Viņa paša apzināta izvēle. Viņš bija apņēmies piepildīt to, kas bija rakstīts par Mesiju, lai cik sāpīgi tas būtu. Tas nebija ne fatālisms, ne martira kompleksi. Viņš vienkārši ticēja, ka Vecās Derības Raksti ir Viņa Tēva atklāsme, un Viņš bija pilnīgi apņēmies darīt Sava Tēva gribu un pabeigt Sava Tēva darbu. Turklāt Viņa ciešanas un nāve nebūs bezmērķīgas. Viņš bija nācis “meklēt un glābt pazudušo” (Lk. 19:10). Viņš mirs grēcinieku pestīšanas labad, atdodot Savu dzīvību kā atpirkšanas maksu, lai tos atbrīvotu (Mk. 10:45). Tā Viņš Savu vaigu nelokāmi vērsa, lai ietu uz Jeruzalemi. Nekas Viņu neatturēs un nenovirzīs. Tādēļ, runājot par Savu nāvi, Viņš atkārtoti uzsvēra tās nepieciešamību. Cilvēka Dēlam ir jācieš daudzas lietas un jātiek cilvēku noraidītam. Viņš atteicās vērsties pie eņģeļiem, lai tie Viņu izglābtu, jo tad Raksti netiktu piepildīti, kas teica, ka tam jānotiek tieši tā. Vai Kristum nebija jācieš, pirms ieiet Savā godībā?³⁰ Viņš jutās spiests, pat piespiests: “Bet Man jātop kristītam ar vienu kristību, un kā Man ir bail [burtiski – “aplenkts”], kamēr tā būs pabeigta” (Lk. 12:50).

Kaut arī Viņš zināja, ka Viņam jāmirst, tas nenotika tādēļ, ka Viņš bija bezpalīdzīgs upuris ļauniem spēkiem, kas bija nostājušies pret Viņu, vai negrozāmam liktenim, kas Viņam bija nolemts, bet tādēļ, ka Viņš labprātīgi pieņēma Sava Tēva nolūku grēcinieku pestīšanai, kā tas bija atklāts Rakstos.

Tādu Jēzus redzēja Savu nāvi. Viņa mācība, Viņa piemērs un Viņa žēlastības un varenības darbi – nekas no tā nebija galvenais Viņa misijā. Viņa prātā dominēja nevis dzīvošana, bet Savas dzīvības atdošana. Šī galējā Sevis upurēšana bija Viņa “stunda”, kuras dēļ Viņš bija nācis pasaulē. Un četri evaņģēlisti, kas sniedz liecību par Viņu evaņģēlijos, parāda, ka viņi to saprot, veltot neproporcionāli daudz vietas stāstam par Viņa dažām pēdējām dienām uz zemes, Viņa nāvi un augšāmcelšanos. Tas veido aptuveni trešdaļu līdz ceturtdaļu sinoptisko evaņģeliju, kamēr pamatoti tiek uzskatīts, ka Jāņa evaņģēlijam ir divas daļas, “Zimju grāmata” un “Ciešanu grāmata”, jo Jānis velta gandrīz vienādu laiku abām.

³⁰ Mk. 8:31; Lk. 24:44; Mt. 26:54; Lk. 24:26.

Apustuļu uzsvars

Bieži tiek apgalvots, ka Apustuļu darbos uzsvars ir uz augšāmcelšanas, nevis uz Jēzus nāvi, un ka jebkurā gadījumā viņi doktrināri neizskaidroja Viņa nāvi. Neviens no šiem argumentiem nav balstīts pierādījumos. Es, protams, negribu apgalvot, ka apustuļu sprediķi izklāsta visu izpirkšanas mācību, kā tā vēlāk ir atrodama viņu vēstulēs. Lūkas vēstures izpratne ļauj viņam pierakstīt to, ko viņi teica tajā laikā, nevis to, ko viņi būtu varējuši teikt, ja būtu sludinājuši dažus gadus vēlāk. Tomēr attīstītas doktrīnas iedīgļi tur ir. Lūka savij savu stāstu ap diviem apustuļiem – Pēteri un Pāvilu – un sniedz piecus katra apustuļa evaņģēliskus paraugsprediķus īsākos vai garākos kopsavilkumos. Tā mums ir Pētera sprediķi Vasarsvētku dienā un Tempļa teritorijā, īsi izvilkumi no tā, ko viņš teica divu Sinedrija sarīkoto tiesas procesu laikā, un diezgan pilnīgs viņa vēstījuma apraksts pagānu virsniekam Kornēlijam un viņa saimei.³¹ Kad Lūka atstāsta sava varoņa Pāvila misijas sasniegumus, viņš pretstata apustuļa uzrunu jūdiem sinagogā Pizidijas Antiohijā ar uzrunu pagāniem zem klajas debess Listrā, pretstata vēl divas uzrunas otrajā misijas ceļojumā, proti, Tesalonīkes jūdiem un Atēnu filozofiem, un apkopo viņa mācību jūdu vadītājiem Romā.³² Katrā sprediķī ir sava pieeja. Jūdiem Pāvils stāstīja par derības Dievu, Ābrahāma, Īzāka un Jēkaba Dievu, bet pagāniem – par radības Dievu, kurš radīja debesis, zemi, jūru un visu, kas ir tajās. Tomēr abu apustuļu pasludinājumam bija kodols, kuru var rekonstruēt šādi:

“Jēzus bija cilvēks, kuru Dievs bija apliecinājis ar brīnumiem un svaidījis ar Svēto Garu darīt labu un dziedināt. Viņš tika sists krustā ar ļaundaru starpniecību, tomēr tas notika arī pēc Dieva nodoma saskaņā ar Rakstiem, ka Mesijam ir jācieš. Tad Dievs mainīja cilvēku spriedumu par Jēzu, ceļot Viņu augšām no mirušajiem, arī saskaņā ar Rakstiem un kā to apliecina apustuliskie aculiecinieki. Pēc tam Dievs paaugstināja Viņu visaugstākajā goda vietā kā Kungu un Pestītāju. Tagad Viņam ir visa vara gan atpestīt tos, kas atgriežas, tic un tiek kristīti Viņa Vārdā,

³¹ Ap. d. 2:14–39; 3:12–26; 4:8–12; 5:29–32 un 10:34–43.

³² Ap. d. 13:16–41; 14:15–17; 17:2–3 un 22–31; 28:23–31.

dāvājot viņiem grēku piedošanu un Gara dāvanu, gan tiesāt tos, kas Viņu noraida.”

Šajā Evaņģēlija kopsavilkumā redzamas vairākas svarīgas lietas.

Pirmkārt, kaut arī apustuļi piedēvēja Jēzus nāvi cilvēku ļaundarbībai, viņi sludināja, ka tai bijis arī dievišķs nolūks.³³ Turklāt to, ko Dievs iepriekš bija nodomājis, Viņš arī bija iepriekš pasludinājis. Tā apustuļi atkārtoti uzsvēra, ka Jēzus nāve un augšāmcelšanās notika, “saskaņā ar Rakstiem”. Pāvila paša vēlākais Evaņģēlija apkopojums arī to uzsvēra: “..ka Kristus ir miris par mums pēc rakstiem un ka Viņš.. trešajā dienā augšāmcēlies pēc rakstiem..” (1. Kor. 15:3–4). Paši Bībeles citāti tiek pierakstīti tikai dažreiz. Daudz vairāk Lūkas nepierakstīti citāti tika izmantoti, piemēram, Tesalonīķu sinagogā, kad Pāvils “runāja ar tiem par rakstiem, tos izskaidrodams un pierādīdams, ka Kristum vajadzēja ciest un augšāmcelties no mirušiem” (Ap. d. 17:2–3). Šķiet ticami, ka tie bija – vai vismaz ietvēra – Rakstu vietas, ko izmantoja Jēzus, un tādējādi – mācību, ko tie izteica.

Otrkārt, kaut arī trūkst pilna mēroga izpirkšanas mācības, apustuliskā krusta sludināšana nebija nedoktrināra. Viņi ne tikai sludināja, ka Kristus ir miris pēc Rakstiem un attiecīgi pēc Dieva pestījošā nolūka, bet arī krustu, pie kā Viņš nomira, viņi sauca par “koku”. Lūka rūpīgi pieraksta šo faktu par abiem vadošajiem apustuļiem, Pēteri un Pāvilu. Pēteris divreiz – uzrunājot Sinedriju un pagānu Kornēliju – lietoja izteikumu, ka ļaudis Viņu nonāvēja, “To piekārdami pie koka”. Līdzīgi Pāvils teica sinagogas draudzei Pizidijas Antiohijā, ka tad, kad ļaudis un viņu vadītāji Jeruzalemē “visu bija padarījuši, kas par Viņu rakstīts, tad tie Viņu noņēma no staba”.³⁴

Viņi nebija spiesti lietot šādu valodu. Pēteris runāja arī par Jēzus “krustā sišanu”, un Pāvils – par Viņa “ciešanām” un notiesāšanu.³⁵ Tad kāpēc viņi piemin “koku” un Viņa piekārdšanu tajā? Vienīgais iespējamais izskaidrojums ir atrodams 5. Moz. 21:22–23, kur tika doti norādījumi par tāda cilvēka ķermeni, kas bija sodīts ar nāvesodu pakarot. Liķis bija jāaprok pirms nakts, “jo pakārtais ir Dieva lāsts”. Apustuļi labi zināja šo likumdošanu un arī tās implikāciju,

³³ Piem., Ap. d. 2:23; 3:18; 4:28.

³⁴ Ap. d. 5:30; 10:39; 13:29.

³⁵ Ap. d. 2:23, 36; 17:3 un 13:28.

ka Jēzus nomira zem Dieva lāsta. Taču tā vietā, lai to apklusinātu, viņi apzināti pievērsa tai cilvēku uzmanību. Tātad acīmredzot viņus tas nemulsināja. Viņi nedomāja, ka Jēzus kaut kādā ziņā bija pelnījis tikt Dieva nolādēts. Tādēļ viņi vismaz sāka saprast, ka tas bija mūsu lāsts, ko Viņš nesa. Protams, ka abi apustuļi to skaidri izteica savās vēlāk rakstītajās vēstulēs. Pāvils vēstulē galatiešiem, kas, iespējams, uzrakstīta drīz pēc viņa vizītes Pizidijas Antiohijā, rakstīja: “Kristus ir mūs atpircis no bauslības lāsta, mūsu labā kļūdams par lāstu, jo ir rakstīts: nolādēts ir ikkatrs, kas karājas pie koka” (Gal. 3:13). Un Pēteris rakstīja: “Viņš uznesa mūsu grēkus Savā miesā pie staba” (1. Pēt. 2:24). Ja Pēteris un Pāvils savās vēstulēs Jēzus krustu skaidri redzēja grēka nešanas vai lāsta nešanas nozīmē un abi divi saistīja šo faktu ar 5. Mozus grāmatas pantiem par piekāršanu pie koka, vai nav saprātīgi pieņemt, ka jau Apustuļu darbos minētajās runās viņi noskārtuši šo pašu patiesību? Tādā gadījumā apustuļu agrīnajos sprediķos ir daudz vairāk doktrināras mācības par krustu, nekā viņiem bieži piedēvē.

Treškārt, mums jāapskata, kā apustuļi izskaidroja augšāmcelšanos. Kaut arī viņi to uzsvēra, būtu pārspilējums saukt viņu vēsti par augšāmcelšanās Evaņģēliju. Jo pēc savas dabas augšāmcelšanās nevar pastāvēt pati par sevi. Tā kā tā ir augšāmcelšanās no nāves, tās nozīmi nosaka šīs nāves daba. Patiesi, iemesls augšāmcelšanās uzsvēšanai, visticamāk, ir uzsvērt kaut ko par nāvi, kuru tā atceļ un uzvar. Tā tas arī ir. Vienkārši izteikta, viņu vēsts bija šāda – “jūs Viņu noslepkavojāt, Dievs Viņu cēla augšām, un mēs tam esam liecinieki”.³⁶ Citiem vārdiem, augšāmcelšanās bija cilvēciskā sprieduma dievišķā atcelšana. Tomēr tā bija kas vairāk. Ar augšāmcelšanos Dievs “pagodināja” un “paaugstināja” Jēzu, kas bija miris.³⁷ Piepildot Ps. 110:1 un paaugstinot Viņu augstākajā goda vietā pie Savas labās rokas, kā arī tā dēļ, ko Viņa nāve paveica, Dievs padarīja krustā sisto Jēzu gan “par Kungu un Kristu”, gan “par Valdnieku un Pestītāju”, kuram ir vara atpestīt grēciniekus, dāvājot tiem atgriešanos, piedošanu un Gara dāvanu.³⁸ Turklāt tiek teikts, ka šī vispusīgā pestīšana ir Viņa

³⁶ Sal. ar Ap. d. 2:23–24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:39–40; 13:28–30.

³⁷ Ap. d. 3:13 un 2:23.

³⁸ Sal. ar Ap. d. 2:33–36; 3:26; 5:31–32; 10:43 un 13:38–39.

varenā “Vārda” dēļ (Viņa personas, nāves un augšāmcelšanās kopsumma), uz kuru cilvēkiem jātic un kurā tiem jātiek kristītiem, “jo nav neviens cits vārds zem debess cilvēkiem dots”, kurā tiem būtu lemta pestīšana.³⁹

Kad mēs pievērsamies nevis Apustuļu darbos pierakstītajiem apustuļu agrīnajiem sprediķiem, bet nobriedušākajiem izteikumiem viņu vēstulēs, krustam piešķirtā nozīmība tur ir vēl izteiktāka. Patiesi, dažas no īsākajām vēstulēm to nepiemin (Pāvila vēstule Filemonam, Jūdas vēstule, Jāņa otrā un trešā vēstule), un nemaz nepārsteidz, ka uz to neatsaucas Jēkaba galvenokārt ētiskā homilija. Tomēr trīs galvenie Jaunās Derības vēstuļu rakstītāji – Pāvils, Pēteris un Jānis – vienprātīgi apliecina krusta centrālo vietu, tāpat kā tas darīts Vēstulē ebrejiem un Atklāsmes grāmatā.

Sāksim ar Pāvilu. Viņš uzskatīja, ka drīkst savu evaņģēliju raksturot kā “vēsti par krustu”, kristību kā iesvētību “Viņa nāvē” un Tā Kunga Vakarēdienu kā Tā Kunga nāves pasludinājumu. Viņš droši paziņoja, ka, lai gan krusts šķita vai nu muļķība, vai klupšanas akmens pašpārliecinātajiem, tas patiesībā bija pati Dieva gudrības un spēka būtība.⁴⁰ Viņš par to bija tik ļoti pārliecināts, ka Vēstulē korintiešiem 2:1–2 rakstīja par savu apzināto lēmumu atteikties no pasaules gudrības, un tās vietā viņš negribēja zināt neko citu “kā vien Jēzu Kristu un to pašu krustā sistu”. Tajā pašā vēstulē viņš vēlējās tiem atgādināt savu evaņģēliju, ko viņš pats bija saņēmis un viņiem nodevis, kurš bija kļuvis par pamatu, uz kura tie stāvēja, un labo vēsti, ar kuru viņi tika izglābti, un viņš rakstīja, ka “vispirms” bija svarīgi, ka “Kristus ir miris par mūsu grēkiem pēc rakstiem un ka Viņš aprakts un trešajā dienā augšāmcēlies pēc rakstiem, un ka Viņš ir parādījies..” (1. Kor. 15:1–5). Un, kad pēc dažiem gadiem viņš šo pašu shēmu izvērta pilnīgā Evaņģēlija manifestā – Vēstulē romiešiem, viņa uzsvars uz krustu ir vēl spēcīgāks. Jo, pierādījis visas cilvēces grēcīgumu un vainu Dieva priekšā, apustulis paskaidro, ka Dieva taisnīgums darbojas “caur pestīšanu Jēzu Kristū.., kuru Dievs nolīcis par grēku izpircēju Viņa asinīs”, noliekot pareizās attiecības ar Dievu (Rom. 3:21–25). Tātad mēs esam “taisnoti ar Viņa asinīm”

³⁹ Ap. d. 2:38; 3:16; 4:10, 12; sal. ar Lk. 24:46–47.

⁴⁰ 1. Kor. 1:18–25; Rom. 6:3; 1. Kor. 11:26.

un salīdzināti ar Dievu “Viņa Dēla nāvē” (Rom. 5:9–10). Bez Kristus upura nāves mums pestīšana nebūtu iespējama. Nav brīnums, ka Pāvils lielījās vienīgi ar krustu (Gal. 6:14).

Apustuļa Pētera liecība ir tikpat skaidra. Viņš sāk savu pirmo vēstuli ar pārsteidzošu apgalvojumu, ka viņa lasītāji ir aplacīti ar Jēzus Kristus asinīm. Vēl pēc dažiem pantiem viņš tiem atgādina, ka izpiršanas maksa no viņu agrākās aplamās dzīves nav bijusi iznīcīgas lietas – sudrabs vai zelts, bet “Kristus, šī bezvainīgā un nevainojamā Jēra,” dārgās asinis (1. Pēt. 1:18–19). Kaut arī pārējās atsauces viņa vēstulē uz Jēzus nāvi saista to ar kristiešu nepelnītajām ciešanām (“godība caur ciešanām” kā princips viņiem – tāpat kā Jēzum pašam), tomēr Pēteris izmanto iespēju sniegt dziļu pamācību par Pestītāja nāvi. “Viņš uznesa mūsu grēkus Savā miesā pie staba”, un “Kristus ir vienreiz grēku dēļ miris, taisnais par netaisniem, lai jūs pievestu Dievam” (2:24; 3:18), piepildot Jesajas grāmatas 53. nodaļā izteikto pravietojumu. Tā kā Pēteris šajā kontekstā uzsver krustu kā mūsu paraugu, ir vēl jo vairāk pārsteidzoši, ka viņam tajā pašā laikā vajadzētu rakstīt par Kristu kā mūsu grēku nesēju un aizvietotāju.

Jānis savās vēstulēs uzsver inkarnāciju. Tā kā viņš cīnījās ar agrīnu herēzi, kas mēģināja atdalīt Kristu no Jēzus, Dieva Dēlu no cilvēka, viņš uzstāja, ka Jēzus ir miesā nācis Kristus un ka ikviens, kurš to noliedz, ir antikrists.⁴¹ Tomēr inkarnāciju viņš uzlūkoja izpiršanas perspektīvā. Jo Dieva unikālā mīlestība bija redzama ne tik daudz Viņa Dēla nākšanā kā miršanā. Viņu Tas sūtījis pasaulē mūsu grēku izpiršanai, un Viņa asinis šķīsta mūs no visiem grēkiem.⁴²

Vēstule ebrejiem, kas ir vairāk teoloģisks traktāts nekā vēstule, tika rakstīta jūdu kristiešiem, kuri vajāšanu dēļ bija kārdināti noliegt Kristu un atkrist jūdaismā. Autora taktika bija parādīt Jēzus Kristus pārākumu ne tikai kā Dēlam pār eņģeļiem un Pravietim pār Mozu, bet īpaši kā Priesterim pār tagad novecojušo levītisko priesterību. Jo Jēzus, mūsu lielā augstā Priestera (4:14), upurējošā kalpošana ir nesalīdzināmi pārāka par viņu kalpošanu. Viņam nebija Savu grēku, par ko pienest upuri; Viņš izlēja nevis āžu un teļu, bet Savas asinis; Viņam nevajadzēja atkal un atkal pienest vienus un tos pašus

⁴¹ Piem., 1. Jņ. 2:22; 4:1–3; 2. Jņ 7.

⁴² 1. Jņ. 3:16; 4:9, 14; 4:10 un sal. ar 2:1–7; 1:7.

upurus, kuri nekad nevarēja atņemt grēkus, tāpēc ka Viņš upurēja “vienu upuri par grēkiem” uz visiem laikiem un nodibināja mūžīgu derību, kura ietver apsolījumu, ka Dievs vairs nepieminēs viņu grēkus un netaisnības.⁴³

Vēl pārsteidzošāks par šo ir Jēzus attēlojums pēdējā Bībeles grāmatā – Atklāsmes grāmatā. Vārdi, kuros Viņš tiek nosaukts, ir “mirušo pirmdzimtais” (1:5) un “Dzīvais”, kurš bija miris, bet tagad ir dzīvs, un kuram ir nāves un elles atslēgas (1:18). Tiek pievienota piemērota doksolģija: “Viņam, kas mūs mīlējis, kas mūs ar Savām asinīm atsvabinājis,.. ir slava un vara mūžu mūžos!” (1:5–6).

Jāņa izplatītākais Jēzus apzīmējums, kas atbilst Atklāsmes grāmatas simboliskajai tēlainībai, ir vienkārši “Jērs”. Iemesls, kādēļ šis tituls tiek attiecināts uz Viņu divdesmit astoņas reizes, viscaur šajā grāmatā ir maz saistīts ar Viņa rakstura lēnprātību (kaut arī vienreiz Viņa kā “Lauvas” un “Jēra” īpašības tiek apzināti pretstatītas (5:5–6)); tas drīzāk ir saistīts ar to, ka Viņš ir nokauts kā upuris un ar Savām asinīm ir atbrīvojis Savus ļaudis. Lai aptvertu plašo perspektīvu, no kuras Jānis skata Jēra ietekmi, ir noderīgi to iedalīt četrās sfērās – pestīšana, vēsture, pielūgsmē un mūžība.

Dieva atpirktie ļaudis (“liels pulks, ko saskaitīt neviens nevarēja”), kas ņemti no visām tautām un valodām⁴⁴ un stāv Dieva troņa priekšā, īpaši piedēvē savu pestīšanu Dievam un Jēram. Viņi sauc skaļā balsī:

“Pestīšana pieder mūsu Dievam,
kas sēd goda krēslā,
un Jēram.”

Lai aprakstītu viņu valkātās drēbes, tiek izmantots ļoti dramatisks izteiksmes veids – tās ir mazgātas un balinātas “Jēra asinīs”. Citiem vārdiem, par savu taisno stāvokli Dieva priekšā Viņi ir parādā vienīgi Kristus krustam, caur ko viņu grēki ir piedoti un viņu samaitātība – notīrīta. Viņu pestīšana caur Kristu ir arī droša, jo ne tikai viņu vārdi ir ierakstīti Jēra dzīvības grāmatā, bet arī Jēra Vārds ir rakstīts uz viņu pierēm.

⁴³ Sk. īpaši Ebr. 8–10.

⁴⁴ Atkl. 7:9–14, 16–17; 13:8; 21:27; 14:1 u. trpm.

Taču Jāņa vīzijā Jērs ir ne tikai neskaitāmi liela pulka Pestītājs; Viņš tiek attēlots arī kā visas vēstures Kungs. Vispirms Viņu redz stāvam goda krēsla vidū, tas ir, dalāmiešos visvarenā Dieva suverenitātē. Vēl vairāk, tronī sēdošais tur labajā rokā septiņiem zīmogiem aizzīmogotu grāmatu, ko plaši uzskata par vēstures grāmatu. Vispirms Jānis raudāja un raudāja, jo neviens visā universā nespēja atvērt grāmatu vai tajā ieskatīties. Bet tad beidzot tiek teikts, ka Jērs ir cienīgs to darīt. Viņš ņem grāmatu, atdara vienu zīmogu pēc otra un tādējādi (šķiet) atklāj vēsturi nodaļu pēc nodaļas. Ir būtiski, ka tieši Viņa krusts ir darījis Viņu cienīgu ieņemt šo lomu; jo tas ir atslēga vēsturei un pestīšanas procesam, ko tas uzsāka. Par spīti ciešanām kara, bada, mēra, vajāšanu un citu katastrofu dēļ, Dieva ļaudis tomēr var uzvarēt velnu ar “Jēra asinīm”, un viņi tiek pārliecināti, ka gala uzvara piederēs Viņam un viņiem, jo Jērs pierāda, ka ir “kungu Kungs un ķēniņu Ķēniņš”.⁴⁵

Nemaz nepārsteidz, ka pestīšanas Autors un vēstures Kungs ir pielūgsmes objekts debesīs. 5. nodaļā mēs lasām, kā tiek ievests viens koris pēc otra, lai pastiprinātu Jēra slavēšanu. Vispirms, kad Viņš ir paņēmis grāmatu, “četras dzīvās būtnes un divdesmit četri vecaji” (iespējams, simbolizējot visu radību no vienas puses un visu baznīcu no otras puses) “metās zemē Jēra priekšā” un dziedāja jaunu dziesmu:

“Tu esi cienīgs ņemt grāmatu
un atvērt tās zīmogus,
jo Tu tapi nokauts,
un esi atpircis Dievam ar Savām asinīm cilvēkus
no visām ciltīm, valodām, tautām un tautībām..”

Pēc tam Jānis dzirdēja simts miljonu vai vairāk eņģeļu balsis, kuri stāvēja visapkārt goda krēslam. Viņi sauca skaļā balsī:

“Cienīgs ir tas Jērs, kas tapa nokauts,
ņemot spēku, bagātību, gudrību, stiprumu,
godu, slavu un pateicību!”

⁴⁵ Atkl. 5:1–6; 22:1, 3; 12:11; 17:14.

Tad, visbeidzot, viņš dzirdēja “visu radību debesīs, virs zemes, jūrā un visus, kas tur ir”, dziedam:

“Tam, kas sēd goda krēslā, un tam Jēram,
lai ir pateicība, gods, slava un vara
mūžu mūžos.”

Uz to četras dzīvās būtnes atbildēja ar “āmen”, un vecaji metās zemē un pielūdza.⁴⁶

Jēzus, Jērs, pestīšanas, vēstures un pielūgsmes jomā dara ko vairāk, nekā tikai ieņemt centrālo vietu uz skatuves; centrālajā vietā Viņš būs arī tad, kad vēsture noslēgsies un priekšgars uz mūžību pavērsies. Tiesas dienā tie, kuri būs Viņu noraidījuši, centīsies no Viņa aizbēgt. Viņi sauks kalniem un klintīm, lai tos aplāj: “Kritiet uz mums, apslēpiet mūs no Tā vaiga, kas sēd goda krēslā, un no Jēra dūsmām. Jo atnākusi Viņu lielā dusmu diena! Kas varētu pastāvēt?” Taču tiem, kuri būs Viņam uzticējušies un sekojuši, šī diena būs kā kāzu diena un kāzu svinības. Jo noslēgumā Kristus vienība ar Viņa ļaudīm tiek aprakstīta kā Jēra un Viņa līgavas kāzas. Citiem vārdiem sakot, jaunā Jeruzaleme nolaidīsies no debesīm. Tajā nebūs tempļa, jo “viņas tempļis ir Kungs Dievs Visuvaldītājs un Jērs”; nedz arī tai vajadzēs sauli vai mēnesi, “jo Dieva spožums to apgaismo, un viņas gaisma ir Jērs”.⁴⁷

Nevar palikt nepamanīts vai neiespaidot tas, cik daudz reižu un brīvi Jānis saliek pāri Dievu un Jēru. Persona, kuru viņš pielīdzina Dievam, ir Pestītājs, kas mira par grēciniekiem. Viņš To attēlo kā Dieva pestīšanas vidutāju, kas dalās tronī ar Dievu, saņem Dievam pienākošos pielūgsmi un izplata Dieva gaismu. Un Viņš ir cienīgs saņemt šīs unikālās privilēģijas, jo Viņš tika nokauts un ar Savu nāvi sagādāja mums pestīšanu. Ja dzīvības grāmata, kā teikts 13:8, pieder “kopš pasaules radišanas” nokautajam Jēram, tad Jānis mums nenoliedzami stāsta, ka no pagātnes mūžības uz nākotnes mūžību skatuves centrā ir nokautais Dieva Jērs.

⁴⁶ Atkl. 5:8–9; 11–14.

⁴⁷ Atkl. 6:15–17; 19:6–7; 21:9–10, 22–23.

Neatlaidība par spīti opozīcijai

Šis apskats neatstāj nekādas šaubas, ka galvenie Jaunās Derības grāmatu autori ticēja Jēzus krusta centrālajai vietai un tam, ka viņu pārliecība ir ņemta no paša Meistara uzskatiem. Tādēļ agrīnajai pēcapustuliskajai baznīcai bija stingrs un dubults pamats – Kristus un Viņa apustuļu mācībā – padarīt krustu par kristietības zīmi un simbolu. Baznīcas tradīcija šajā ziņā izrādījās uzticams Rakstu atspoguļojums.

Turklāt mēs nedrīkstam neievērot viņu ievērojamo noturību. Viņi zināja, ka tie, kas bija krustā situši Dieva Dēlu, bija pakļāvuši Viņu “publiskam apkaunojumam” un, lai paciestu krustu, Jēzum bija jāpazemojas līdz tam, par kaunu nebēdājot.⁴⁸ Tomēr tas, kas Kristus kritizētāju acīs bija apkaunojošs vai pat pretīgs, bija visgodpīlnākais Viņa sekotāju acīs. Viņi bija iemācījušies, ka kalps nav lielāks par savu kungu un ka tiem – tāpat kā Viņam – ciešanas bija ceļš uz godību. Vēl vairāk, ciešanas bija godība, un, kad vien viņus nievāja “Kristus Vārda dēļ”, tad uz tiem dusēja godības Gars.⁴⁹

Tomēr Evaņģēlija ienaidnieki nedz piekrita, nedz piekrit šādam skatījumam. Nav lielākas plaisas starp ticību un neticību kā to abu attiekmē pret krustu. Kur ticība redz godību, neticība redz vienīgi apkaunojumu. Tas, kas bija muļķība grieķiem un joprojām ir muļķība modernajiem intelektuāļiem, kas paļaujas uz savu gudrību, tomēr ir Dieva gudrība. Un tas, kas ir klupšanas akmens tiem, kas paļaujas uz savu taisnību – kā pirmā gadsimta jūdi – patiesībā ir Dieva pestījošais spēks (1. Kor. 1:18–25).

Viena no islāma skumjākajām iezīmēm ir tā, ka tas noraida krustu, pasludinot, ka ir nepiedienīgi vienam no Dieva galvenajiem praviešiem piedzīvot šādu kaunpilnu galu. Korāns neredz nepieciešamību pēc grēku nesoša Pestītāja nāves. Vismaz piecas reizes tas kategoriski pasludina, ka nevienai dvēselei nav jānes citas nasta. Patiesi, ja apkrauta dvēsele sauc pēc palīdzības, pat tuvs radnieks nevar dalīties tās nastā. Kāpēc tā? Tāpēc, ka ikvienam cilvēkam ir jānovāc viņa paša darbu augļi, kaut arī Allāhs ir žēlīgs un piedod

⁴⁸ Ebr. 6:6; Fil. 2:8; Ebr. 12:2.

⁴⁹ Lk. 24:26; Jņ. 12:23–24; 1. Pēt. 1:11; 4:13; 5:1, 10; 4:14.

tiem, kas nožēlo un dara labu. Noliezdot krusta nepieciešamību, Korāns noliedz pašu šādu faktu. Jūdi “izteica šausmīgus melus”, kad viņi pasludināja, ka “mēs esam nonāvējuši Mesiju Jēzu, Marijas dēlu, Dieva Vēstnieku”, jo “viņi to nenogalināja, nedz arī viņi to sita krustā, bet viņi domāja”, ka ir to paveikuši.⁵⁰ Kaut arī musulmaņu teologi šo izteikumu ir skaidrojuši dažādi, vispārpieņemts ir uzskats, ka Dievs nobūra Jēzus ienaidniekus, lai Viņu izglābtu, un ka pēdējā brīdī Viņš tika aizvietots vai nu ar Jūdu Iskariotu⁵¹, vai Sīmani no Kirēnas. Deviņpadsmitajā gadsimtā islāma sekta Ahmadija aizņēmas no liberāliem kristiešu autoriem uzskatu, ka Jēzus tikai zaudēja samaņu pie krusta un atdzīvojās kapā, piebilzdami, ka Viņš pēc tam aizceļoja uz Indiju, lai mācītu, un tur nomira; viņi apgalvo, ka ir Viņa kapa sargātāji Kašmirā.

Bet kristīgie labās vēsts nesēji nevar klusēt par krustu. Šeit ir amerikāņu misionāra Semjuela M. Cvemera (1867–1952) liecība. Viņš strādāja Arābijā, četrdesmit gadu rediģēja *The Muslim World (Musulmaņu pasaule)*, un dažreiz tiek saukts par “apustuli islāmam”:

“Misionārs musulmaņu starpā (kuriem Kristus krusts ir klupšanas akmens un izpirkšana – muļķība) tiek pamudināts ik dienas uz dziļākām pārdomām par izpirkšanas noslēpumu un spēcīgāku pārlicību, ka tur ir pati mūsu vēsts un misijas būtība. ...

Prātam Kristus krusts ir visdziļākā realitāte un diženākais noslēpums. Cilvēks saprot, ka tajā burtiski centrējas visa Evaņģēlija bagātība un godība. Krusts ir gan Jaunās Derības domas ass, gan tās centrs. Tas ir kristīgās ticības ekskluzīvā iezīme, kristietības simbols un tās uzmanības centrs.

Jo vairāk neticīgie noliedz tā izšķirīgo nozīmi, jo vairāk ticīgie tajā atrod atslēgu uz grēka un ciešanu noslēpumu. Kad lasām Evaņģēliju kopā ar musulmaņiem, mēs no jauna atklājam apustu-

⁵⁰ Citāti no *The Koran*. Pieci “aizvietošanas” iespējas noraidījumi ir 114. lpp. (liii.38), 176. lpp. (xxv.18), 230. lpp. (xvii.15), 274. lpp. (xxxix.7) un 429. lpp. (vi.164).

⁵¹ Neistajā *Barnabas evaņģēlijā*, kuru itāļu valodā četrpadsmitajā vai piecpadsmitajā gadsimtā sarakstījis kāds islāmā pārgājis kristietis, ir gan Korāna, gan četru kanonisko evaņģēliju daļas. Tas vēsta izdomātu stāstu, ka tad, kad Jūda ar kareivjiem atnāca apcietināt Jēzu, Viņš iegāja kādā mājā. Tur eņģeļi Viņu izglāba caur logu, kamēr Jūda bija tik ļoti izmainījies un runā un izskatā līdzinājās Jēzum, ka ikviens tika pievilts un Jūdu sita krustā Jēzus vietā.

lisko uzsvaru uz krustu. Mēs atklājam, ka, lai arī krusta piedauzība paliek, tā pievilkšanas spēks ir neatvairāms.”⁵²

“Neatvairāms” ir vārds, ko man teica kāds irāņu students, stāstot par savu pievēršanos Kristum. Uzaudzinašs lasīt Korānu, teikt lūgšanas un dzīvot labu dzīvi, viņš tomēr zināja, ka savu grēku dēļ ir šķirts no Dieva. Kad kristīgi draugi atveda viņu uz baznīcu un iedrošināja lasīt Bībeli, viņš uzzināja, ka Jēzus ir miris viņa grēku piedošanai. “Šis piedāvājums man bija neatvairāms un debesu sūtīts,” viņš sacīja un sauca uz Dievu, lai Tas par viņu apžēlojas caur Kristu. Gandrīz nekavējoties “manas iepriekšējās dzīves nasta tika noņemta. Es jutu, it kā milzīga nasta.. būtu nost. Līdz ar šo atvieglojumu un viegluma sajūtu nāca neticams prieks. Beidzot tas bija noticis. Es biju brīvs no savas pagātnes. Es *zināju*, ka Dievs man ir piedēvis, un es jutos tīrs. Es gribēju kliegt un stāstīt to ikvienam.” Dieva raksturs viņam kļuva skaidrs tieši caur krustu, un viņš atrada islāma trūkstošo dimensiju, “Dieva ciešo tēvišķo attieksmi un dziļu pārliecību par grēku piedošanu”.

Musulmaņi nebūt nav vienīgie ļaudis, kas noraida krusta Evaņģēliju. Arī hinduisti, kaut arī viņi var pieņemt krusta vēsturiskumu, noraida tā pestījošo nozīmi. Piemēram, Gandijs, modernās Indijas dibinātājs, strādājot Dienvidāfrikā kā jauns jurists, tika pievērst kristietībai, tomēr 1894. gadā viņš rakstīja:

“Es varētu pieņemt Jēzu kā martiru, upura iemiesojumu un dievišķu skolotāju, bet ne kā vispildīgāko jebkad dzimušo cilvēku. Viņa nāve pie krusta bija liels piemērs pasaulei, bet to, ka tajā būtu kāda noslēpumaina vai brīnumaina vērtība, mana sirds nevarēja pieņemt.”⁵³

Pievēršoties rietumiem, iespējams, visnīcīgākais krusta noraidījums ir nācis no vācu filozofa un filologa Frīdriha Nīces (miris 1900. gadā) spalvas. Darba *Antikrists* (1895) beigās viņš labo definēja kā gribas cīņu par varu, slikto – kā visu, kas nāk no vājuma, un laimi – kā sajūtu, ka vara *pieaug*, turpretim kaitīgāka par katru netikumu ir aktīva simpatizēšana nikuļiem un vājajiem – kristietībai. Apbrīnojot

⁵² Samuel M. Zwemer, *Glory of the Cross*, 6. lpp.

⁵³ Gandhi, *An Autobiography*, 113. lpp.

Darvina uzsvāra uz to, ka izdzīvo pielāgotākie, viņš noraidīja visas vājuma formas un to vietā sapņoja par “pārcilvēka” un bezbailīgas valdnieku rases rašanos. Viņam “izvirtība” nozīmēja “pagrimumu”, un nekas nebija vairāk pagrimis kā kristietība, kas “ir nostājusies visa vājā, zemiskā, nīkulīgā pusē”. Būdamā “žēlīguma reliģija”, tā “saglabā to, kas ir gatavs iznīcībai”, un tādējādi “izjauc evolūcijas likumu” (115.–118. lpp. Niče veltīja savas skarbākās lamas kristīgajam priekšstatam par Dievu kā “slimo [cilvēku] Dievu, Dievu kā zirneklī, Dievu kā garu” un kristīgajam Mesijam, kuru viņš nicinoši noraidīja kā “Dievu krustā” (128., 168. lpp.).

Ja Niče noraidīja kristietību tās “vājuma” dēļ, citi to darīja tās iedomāti “barbarisko” mācību dēļ. Piemēram, profesors sers Alfreds Aiers, Oksfordas filozofs, kas ir pazīstams ar savu antipātiju pret kristietību, nesēnā avīžrakstā apgalvoja, ka vēsturiski nozīmīgajām reliģijām ir būtisks iemesls kristietību uzskatīt par vissliktāko. Kāpēc tā? Tāpēc, ka tā balstās “uz radniecīgajām iedzimtā grēka un vietnieciskās izpirkšanas doktrīnām, kas ir intelektuāli nicināmas un morāli briesmīgas”.⁵⁴

Kā gan kristieši spēj paciest šādu izsmieklu, nemainot savu nostāju? Kāpēc mēs pieķeramies vecajam, raupjajam krustam un uzstājam uz tā centrālo vietu, atsakoties to nostumt savas vēsts perifērijā? Kāpēc mums ir jāsludina skandalozais un jālepojas ar apkaunojošo? Atbilde ir rodama vienā vārdā – godīgums. Kristīgais godīgums daļēji sastāv no apņemšanās atmaskot karikatūras, bet galvenokārt – no personiskas lojalitātes Jēzum, kura prātā pestījošajam krustam bija centrālā vieta. Patiesi, lasītāji, kas bez aizspriedumiem ir nākuši pie Rakstiem, visi, šķiet, ir nonākuši pie tā paša secinājuma. Šeit ir piemērs no divdesmitā gadsimta.

Angļu kongregacionālists P. T. Forsaits darbā *The Cruciality of the Cross* (*Krusta kritiskums*, 1909) rakstīja:

“Kristus mums ir tieši tas, kas mums ir krusts. Viss, kas Kristus bija debesīs un virs zemes, tika ielikts tajā, ko Viņš darīja tur [pie krusta]. .. Kristus, es atkārtāju, mums ir tas, kas mums ir

⁵⁴ *The Guardian*, 1979. g. 30. augusts.

krusts. Jūs nesaprotat Kristu, līdz kamēr saprotat Viņa krustu” (44.–45. lpp.).

Un 1910. gadā darbā *The Work of Christ (Kristus darbs)* viņš rakstīja:

“Uz šā Kristus darba skaidrojuma (proti, uz Pāvila salīdzināšanas mācības) balstās visa Baznīca. Ja jūs ticību nobīdāt no šā centra, tad jūs esat iedzinis naglu Baznīcas zārkā. Baznīca tad ir nolemta nāvei, un tas ir tikai laika jautājums, kad tā iznīks” (53. lpp.).

Tad arī šveiciešu teologs Emīls Bruners, kura grāmata *Vidutājs* 1927. gadā vispirms tika publicēta vāciski ar apakšnosaukumu *Kristīgās ticības centrālās doktrīnas pētījums*, aizstāvēja savu pārliecību ar šādiem vārdiem:

“Kristietībā ticība uz Vidutāju nav kaut kas neobligāts, nav kaut kas tāds, par ko ļaunākajā gadījumā var paturēt dažādus viedokļus, ja mēs tikai esam vienoti “galvenajā jautājumā”. Jo ticība uz Vidutāju – uz notikumu, kas notika reizi par visām reizēm, uz atklātu izpirkšanu – ir pati kristīgā reliģija; tas ir “galvenais jautājums”; tas nav kaut kas blakus centram; tā ir būtība un kodols, nevis miza; tas ir tik patiesi, ka mēs pat varam sacīt: atšķirībā no visām citām reliģijas formām, kristīgā reliģija ir ticība uz vienu Vidutāju.. Un nav citas iespējas būt par kristietī kā vien caur ticību tam, kas notika vienreiz par visām reizēm, atklāsmei un izpirkšanai caur Vidutāju” (40. lpp.).

Vēlāk Bruners slavē Luteru, ka tas apraksta kristīgo teoloģiju kā *theologia crucis*, un turpina:

“Krusts ir kristīgās ticības, kristīgās Baznīcas, Dieva atklāsmes Jēzū Kristū zīme. .. Visa Reformācijas cīņa par *sola fide, soli Deo gloria* (“vienīgi ticībā”, “vienīgi Dievam gods”) vienkārši bija cīņa par pareizu Krusta interpretāciju. Tas, kurš pareizi saprot Krustu – tāds ir reformatoru viedoklis – saprot Bībeli, viņš saprot Jēzu Kristu” (435. lpp.).